

Mikko Vieltojärvi

OPIKELIJOIDEN OSALLISTAMINEN AMMATTIKORKEAKOULUN TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN

OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMINEN AMMATTIKORKEAKOULUN TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN

Mikko Vieltojärvi
Opinnäytetyö
Syksy 2012
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, liiketoimintaosaamisen suuntautumisvaihtoehto

Mikko Vieltojärvi

Opiskelijoiden osallistaminen ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen:

Eija Svanberg

Syksy 2012

Sivumäärä: 58

Ammattikorkeakoululaki velvoittaa ammattikorkeakoulut vastaamaan järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laadusta. Opiskelijoiden osallistuminen ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittämiseen määritellään sekä ammattikorkeakoululaissa että laadunvarmistuksen eurooppalaisissa standardeissa ja suuntaviivoissa. Ammattikorkeakoululain mukaisesti ammattikorkeakoulujen on osallistuttava säännöllisesti toimintansa ulkoiseen arviointiin ja julkistettava arvioinnin tulokset. Korkeakoulujen laadunvarmistusta varten opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja tarkoituksena on löytää keinoja edistää opiskelijoiden osallistumista ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyön pääasiallisena menetelmänä on kuvata Oulun seudun ammattikorkeakoulun käytänteitä opiskelijoiden osallistamisesta ja verrata niitä muihin suomalaisiin ja ulkomaisiin korkeakouluihin. Opinnäytetyön teoriapohjana kuvataan Bolognan prosessin vaikutuksia korkeakoulujen laadunvarmistukseen kiinnittäen erityistä huomiota opiskelijoiden osallistumiseen.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä huomioi opiskelijoiden osallistumisen pääasiassa hyvin. Opiskelijoita kerätään monipuolisesti palautetta ja heitä kannustetaan palautteen antamiseen. Lisäksi opiskelijat ovat edustettuina ammattikorkeakoulun eri kehittämissyöryhmissä ja opiskelijakunta osallistuu aktiivisesti ammattikorkeakoulun kehittämiseen. Opinnäytetyössä annetaan kehittämissuosituksia Oulun seudun ammattikorkeakoululle, joita toimeenpanemalla opiskelijoiden osallistumista toiminnan kehittämiseen voidaan entisestäänkin kehittää.

Asiasanat:

Laadunvarmistus, Laatu, Korkeakoulujen arviointineuvosto, Bolognan prosessi, opiskelijoiden osallistaminen, ammattikorkeakoulu

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics

Mikko Vieltojärvi

Student involvement on enhancement of operations of University of Applied Sciences

Eija Svanberg:

Autumn 2012

Number of pages: 58

Polytechnic act obligates Polytechnics to ensure the quality of education and other operations organized. Student involvement on enhancement of operations of Polytechnics is stated on both Polytechnic act and Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. According to Polytechnic act Polytechnics must take part on external evaluations on regulatory bases and publish the results of evaluation. For the external evaluations of higher education institutions independent Finnish higher education evaluation council is based online with Ministry of education and culture.

Thesis is mandated by Oulu University of Applied Sciences and purpose of the thesis is to find best practices to assist student involvement on enhancement of operations of institution. Principal method of the thesis is to describe practices of Oulu University of Applied Sciences to involve students and compare them to other Finnish and foreign higher education institutions. Influences of the Bologna Process on quality assurance of higher education institutions are described as a framework of thesis. Special attention is minded to student involvement on quality assurance.

Quality assurance system of Oulu University of Applied Sciences pays attention to student involvement mainly satisfyingly. Feedback from students is collected diversily and students are encouraged to give feedback. In addition students are represented in different focus-groups on development of institution and the student union is actively involved in enhancement processes. Thesis presents recommendations for Oulu University of Applied Sciences to improve student involvement. By enforcing the recommendations Oulu University of Applied Sciences can enhance student involvement further.

Keywords:

Quality Assurance, Quality, Finnish higher education evaluation council, Bologna Process, Student involvement, University of Applied Sciences

SISÄLLYS

LYHENTEET	6
1 JOHDANTO.....	7
2 KORKEAKOULUJEN LAADUNVARMISTUS	10
2.1 Bolognan prosessi	10
2.1.1 Kommunikeat	12
2.1.2 Eurooppalaisen korkeakoulutusalueen yhteiset laadunvarmistusstandardit ja -ohjeistukset.....	15
2.2 Lainsäädäntö ja muu kansallinen ohjaus	15
3 KÄYTÄNTEITÄ OPISELIJOIDEN OSALLISTAMISEEN	21
3.1 Kansainväliset esimerkit	21
3.1.1 Katalonia	22
3.1.2 Skotlanti	23
3.2 Suomalaiset esimerkit.....	27
3.2.1 Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	27
3.2.2 Saimaan ammattikorkeakoulu	30
3.2.3 Metropolia ammattikorkeakoulu	32
3.2.4 Oulun yliopisto.....	33
4 OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULUN KÄYTÄNTEET OPISELIJOIDEN OSALLISTAMISESTA TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN	36
5. ANALYYSI OPISELIJOIDEN OSALLISTAMISEN KÄYTÄNTEISTÄ.....	43
6 KEHITTÄMISSUOSITUKSET OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULULLE	46
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
7.1 Opinnäytetyöprosessin kulku	50
7.2 Johtopäätökset opinnäytetyön onnistumisesta	51
LÄHTEET	54

LYHENTEET

ESU	European Students' Union, eurooppalaisten kansallisten opiskelijajärjestöjen kattojärjestö
ESIB	European Students' Information Bureau, ESUn edeltäjä
EUA	European University Association, eurooppalaisten yliopistojen ja yliopistojen rehtorineuvostojen kattojärjestö
EURASHE	European Association of Institutions in Higher Education, eurooppalaisten ammattikorkeakoulujen kattojärjestö
KKA	Korkeakoulujen arviointineuvosto
ENQA	the European Association for Quality Assurance in Higher Education, eurooppalaisten korkeakoulujen ulkoista laadunvarmistusta tekevien elinten kattojärjestö
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education
SPARQS	Student participation in quality Scotland
EHEA	European Higher Education Area, Bolognan prosessin tuloksena syntynyt eurooppalainen korkeakoulutusalue

1 JOHDANTO

Ammattikorkeakoululaki velvoittaa ammattikorkeakouluja huolehtimaan järjestämänsä koulutuksen ja muun toimintansa laatutasosta ja jatkuvasta kehittämisestä. Opiskelijoiden osallistuminen ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittämiseen on määritelty vuonna 1998 alkaneen yhtenäistä eurooppalaista korkeakoulutusaluetta kehittäneen Bolognan prosessin osana luoduissa korkeakoulujen laadunvarmistuksen standardeissa ja suuntaviivoissa. Opiskelijoiden osallistuminen ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen on tärkeää, sillä opiskelijat ovat paitsi koulutuksellisten ja sosiaalisten opiskeluolosuhteiden, myös opintosuunnitelmien joustavuuden ja soveltuvuuden asiantuntijoita (Galán Palomares 2012, 367). Opiskelijoiden asiantuntijuuden ytimessä on oppijan näkökulma.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja tarkoituksena on löytää keinoja edistää opiskelijoiden osallistumista Oamk:n toiminnan kehittämiseen. Tavoitteena on antaa selkeitä kehittämissuosituksia Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmään, joiden avulla opiskelijoita voidaan paremmin osallistaa toiminnan kehittämiseen. Erityistä huomiota opinnäytetyössä kiinnitetään riviopiskelijoiden osallistamiseen.

Opinnäytetyön pääasiallisena menetelmänä on kuvata Oulun seudun ammattikorkeakoulun toimintatapoja opiskelijoiden osallistamisesta ja verrata niitä muihin suomalaisiin ja ulkomaalaisiin korkeakouluihin, sekä analysoida Oamkin heikkouksia ja vahvuuksia. Keskeisenä lähdeaineistona toimii Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) auditointiraportit sekä kansainväliset korkeakoulujen laatujärjestelmien kehittämistä ja arviointia käsittelevät julkaisut.

Opinnäytetyössä kuvataan opiskelijoiden osallistumista korkeakoulun toiminnan kehittämiseen benchmarkkaamalla parhaita käytänteitä muutamasta korkeakoulusta Suomesta sekä ulkomailta. Tavoitteena on löytää keinoja, joilla opiskelijoiden osallistumista Oamkin toiminnan kehittämiseen pystyttäisiin lisäämään. Keskeisin kysymys, johon opinnäytetyö hakee vastausta on:

Miten opiskelijoiden osallistumista ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen voidaan lisätä?

Opinnäytetyön tietoperustassa kuvataan opiskelijoiden korkeakoulun toiminnan kehittämiseen osallistumista Bolognan prosessin ja suomalaisen lainsäädännön kautta. Tietoperustan tarkoituksena on tuoda ilmi miksi opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulun toiminnan kehittämiseen on tärkeää ja miten opiskelijat osallistuvat Oamkin toiminnan kehittämiseen.

Opinnäytetyön aiheen taustat

Opinnäytetyön aihe on syntynyt opinnäytetyön tekijän omasta mielenkiinnosta ja kokemuksesta. Aihetta on rajattu yhteistyössä Oulun seudun ammattikorkeakoulun rehtorin toimiston laatukoordinaattoreiden kanssa. Opiskelijoiden osallistumista korkeakoulujen laadunvarmistukseen arvioidaan korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) 2011 alkaneella toisella auditointikierroksella. Opiskelijoiden osallistumista korkeakoulujen laadunvarmistukseen on arvioitu myös ensimmäisellä auditointikierroksella.

Opiskelijoiden aktiivinen osallistuminen korkeakoulujen toiminnan kehittämiseen on tärkeää, sillä opiskelijat käyttävät paljon aikaa ja vaivaa kouluttautumiseen ja paras hyöty koulutuksesta koituu sen ollessa mahdollisimman laadukasta. (Galán Palomares 2012, 371). Opiskelijoilla on siis intressi kehittää koulutuksen laatua. Opiskelijat ovat asiantuntijoita varsinkin oppimisessa. Erityisesti opetus-suunnitelmien laatimisessa oppimisen asiantuntijuuden tärkeys korostuu.

Opiskelijoiden voidaan nähdä osallistuvan korkeakoulun sisäiseen laadunvarmistukseen kolmessa roolissa: tiedon lähteenä, laadun arvioijana ja päätöksen tekijänä. (Galán Palomares 2012, 364). Tiedon lähteenä opiskelija toimii esimerkiksi vastatessaan palautekyselyihin ja olemalla haastateltavana arvioinneissa. Laadun arvioijana opiskelija toimii osallistumalla sisäisiin auditointeihin auditointiryhmän jäsenenä. Päätöksentekijän rooli opiskelijalle tulee ammattikorkeakoulun hallituksen jäsenyyden kautta.

Pääsääntöisesti opiskelijat ovat Suomessa hyvin edustettuina korkeakoulujen kehittämistyössä. Tähän on kaksi merkittävää syytä. Toisaalta tutkintokoulutus on suomalaisten korkeakoulujen tärkein tehtävä ja toisaalta Suomessa on vahvat opiskelijajärjestöt puolustamassa opiskelijoiden etuja. (Talvinen 2012, 45).

Opiskelijajärjestöjen vahva osallistuminen korkeakoulujen toiminnan kehittämiseen ei kuitenkaan poista opiskelijoiden, kuten myös henkilöstön ja ulkoisten sidosryhmien kannalta keskeisintä haastetta, eli motivaatiota palautteen antamiseen. Hyvä tapa palautteen keräämiseen on suunnitella lyhyitä kyselyitä, joissa kysytään kohderyhmällä suunnattuja relevantteja asioita. Myös vastapalautteen antaminen on tärkeää palautteen vaikuttavuuden todentamiseksi. (Talvinen 2012, 46).

Opinnäytetyössä tarkastellaan opiskelijoiden osallistumista ja osallistamista ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen. Tässä suhteessa keskeinen vaikutus on Bolognan prosessin osittain aikaansaamassa kehityksessä kansallisessa ohjauksessa. Vaihtoehtoisesti opiskelijoiden osallistamista toiminnan kehittämiseen voisi tarkastella suhteessa markkinoinnin teorioihin asiakkaiden osallistamisesta tai henkilöstöjohtamisen teorioihin henkilöstön osallistamisesta.

Näkemykseni mukaan markkinoinnin teorioiden hyödynnettävyys opiskelijoiden osallistamisen kehittämisessä on kuitenkin heikkoa, sillä opiskelijoiden asema korkeakoulutuksessa on lainsäädännössä (ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351 3 §) määritelty osaksi korkeakouluyhteisöä, ei aktiivisena kuluttajana, kuten markkinoinnin teorioissa. Henkilöstön sitouttamisessa toiminnan kehittämiseen puolestaan voidaan käyttää sellaisia velvoitteita tai taloudellisia kannusteita, joita ei voida hyödyntää opiskelijoiden sitouttamisessa.

Ideaalitilanteessa kaikki korkeakouluyhteisön jäsenet osallistuvat laadunvarmistukseen, jopa huomaamattaan. Parhaimmillaan korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä toimii siten, että prosessit toimivat suunnitellusti, palautetta annetaan ja palaute johtaa korjauksiin laadunvarmistusjärjestelmän tuottaessa relevanttia tietoa kaikesta korkeakoulun toiminnasta. (Talvinen 2012, 44).

2 KORKEAKOULUJEN LAADUNVARMISTUS

Suomalaisten korkeakoulujen lainsäädäntöä ohjaa ensisijaisesti lainsäädäntö (ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351 9 § ja yliopistolaki 24.7.2009/558 87 §) ja toisaalta Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) auditointikäsikirja. Lainsäädännön kehitykseen ja KKA:n arviointikriteereihin on vaikuttanut merkittävässä määrin Bolognan prosessi.

2.1 Bolognan prosessi

Bolognan prosessi syntyi vuonna 1998 Saksan, Ranskan, Italian ja Iso-Britannian korkeakoulutuksesta vastaavien ministerien allekirjoittaessa ns. Sorbonnen julistuksen. Keskeisin sisältö Sorbonnen julistuksessa on tarve eurooppalaisen korkeakoulututkintorakenteen harmonisoinnille. Sorbonnen julistuksessa haluttiin korostaa Euroopan yhdentymisen merkitystä myös tiedon, eikä pelkästään yhteisen valuutan, pankkien ja talouden suhteen. (Sorbonne joint declaration 1998.)

Sorbonnen julistuksessa asetettiin tavoite luoda eurooppalainen korkeakoulutusalue, jossa kansalliset ja yhteiset edut kohtaavat Euroopan, opiskelijoiden ja kaikkien kansalaisten parhaaksi. Sorbonnen julistuksen allekirjoittaneet Saksan, Ranskan, Italian ja Iso-Britannian opetusministerit kutsuivat myös muut Euroopan maat ja korkeakoulut mukaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Sorbonne joint declaration 1998.) Kesäkuussa 1999 29 Euroopan maan opetusministerit allekirjoittivatkin Italian Bolognassa Bolognan julistuksen.

Bolognan prosessi ei ole sitovaa lainsäädäntöä, vaan tavoitteita pyritään edistämään hallitustenvälisen yhteistyön keinoin Euroopan Unionin sekä Euroopan muiden hallitustenvälisten ja ei-hallitustenvälisten korkeakoulutusasioiden parissa toimivien järjestöjen puitteissa. Lisäksi tavoitteiden edistämisessä huomioidaan korkeakoulujen autonomia ja kansallisten koulutusjärjestelmien moninaisuus. (Bolognan julistus 1999).

Bolognan prosessiin osallistuvien maiden korkeakoulutuksesta vastaavat ministerit sopivat Bolognan prosessin etenemisestä ja tavoitteista kahden vuoden välein järjestettävissä seurantakokouksissa. Bolognan prosessin tavoitteet kirjataan ministereiden seurantakokouksissa hyväksymiin kommunikoihin, joissa ministerit julkilausuvat yhteiset tavoitteet ja sitoutuvat omalta osaltaan edistämään niitä.

Bolognan prosessin etenemisen seurantaan varten on luotu erityinen seurantaryhmä (Bologna Follow-up group), joka kokoontuu muutaman kerran vuodessa. Seurantaryhmässä on edustus kaikista prosessissa mukana olevista maista, ja seurantaryhmän keskeisimpänä tehtävänä on sopia tilaisuuksista ja selvityksistä, joita prosessin puitteissa järjestetään, sekä prosessin etenemisen raportoinnista ministereille. Opiskelijoiden ja korkeakoulujen edustus seurantaryhmässä on toteutettu Euroopan laajuisten kattojärjestöjen kuulemisella. (EHEA 2012, hakupäivä 13.12.2012). Tarve seurantaryhmän perustamiselle nostettiin esille Prahan kommunikossa.

Seurantaryhmän lisäksi prosessin etenemistä seurataan opiskelijoiden ja yliopistojen omilla selvityksillä. European Students' Union (ESU) julkaisee kahden vuoden välein Bologna with Student eyes selvityksen ja European University Association (EUA) julkaisee Trends selvitystä Bolognan prosessista yliopistojen näkökulmasta.

Korkeakoulujen laadunvarmistuksen suhteen Bolognan julistuksessa asetettiin tavoitteeksi "Eurooppalaista laadunvarmistusta koskevan yhteistyön edistäminen vertailtavien kriteereiden ja menetelmien kehittämiseksi". Opiskelijoiden osallistaminen laadunvarmistukseen näyttäytyy Bolognan julistuksessa korkeakoulutusasioiden parissa toimivien järjestöjen huomioimisessa merkittävänä yhteistyötahona tavoitteiden saavuttamisessa. Euroopan kansallisten opiskelijajärjestöjen liitto on toiminut Bolognan prosessissa alusta asti aktiivisesti, mistä ministerit antoivat kiitosta jo ensimmäisessä seurantakokouksessa (Prahan kommunikoa 2001).

Budapest-Wienin julistus

Budapest-Wienin julistuksessa vuonna 2010 ministerit totesivat virallisesti Bolognan prosessin tavoitteiden mukaisen eurooppalaisen korkeakoulutusalueen (EHEA) perustamisen. (Budapest-Vienna Declaration 2010). Kaikkia Bolognan prosessin alkuperäisiä tavoitteita ei ollut vielä saavutettu kaikissa osallistuvissa maissa, mutta Bolognan prosessin tavoitteiden eteenpäin viemistä päätettiin jatkaa Bolognan prosessin tavoin toimivan eurooppalaisen korkeakoulutusalueen avulla.

2.1.1 Kommunikat

Bolognan prosessin etenemistä seurataan ja uusia tavoitteita asetetaan ministerikousten julkilausumissa, joita kutsutaan kommunikatioiksi. Kommunikatioissa Bolognan prosessiin osallistuvien maiden korkeakoulutuksesta vastaavat ministerit sitoutuvat omalta osaltaan edistämään yhdessä sovittuja tavoitteita.

Prahan kommunikatio

Prahan kommunikatioissa ministerit ilmaisivat kannattavansa ajatusta opiskelijoista korkeakouluyhteisön täysivaltaisina jäseninä. Suomalaisessa kontekstissa tämä kuulostaa itsestäänselvyytenä, ovathan opiskelijat olleet perinteisesti edustettuina yliopistojen kolmikantahallinnossa ja ammattikorkeakoulujen sisäisessä hallinnossa. Joka puolella Eurooppaa opiskelijoita ei kuitenkaan nähdä yhtä selvästi korkeakouluyhteisön täysivaltaisina jäseninä.

Prahan kommunikatioissa ministerit korostivat laadunvarmistustyön merkitystä korkealaatuisen koulutuksen luomisessa. Ministerit kehottivat eri laadunvarmistustoimijoita tiiviiseen yhteistyöhön ja parhaiden käytänteiden levittämiseen. Lisäksi ministerit korostivat tarvetta opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksiin opetuksen järjestämiseen ja sisältöön. (Prahan kommunikatio 2001.)

Berliinin kommunikatio

Berliinin kommuniqueassa ministerit korostivat jälleen korkeakoulutuksen laadun merkitystä Euroopan korkeakoulualueen perustamisessa. Ministerit korostivat päävastuun korkeakoulutuksen laadunvarmistuksesta kuuluvan korkeakouluille itselleen. Berliinin kommuniqueassa ministerit sopivat, että vuonna 2005 kansallisiin laadunvarmistusjärjestelmiin tulisi kuulua:

Eri asianosaisten elinten ja laitosten välinen vastuunjako, koulutusohjelmien tai korkeakoulujen arviointi, mukaan lukien sisäinen arviointi, ulkoinen arviointi, opiskelijoiden osallistuminen arviointiin sekä tulosten julkistaminen, akkreditaatio-, sertifiointi- tai muu vastaava järjestelmä sekä osallistuminen kansainväliseen toimintaan, yhteistyöhön ja verkostoihin. (Berliinin kommuniquea 2003.)

Tämän pohjalta eurooppalaisten korkeakoulutuksen arviointiorganisaatioiden yhteiselin ENQA:n tehtäväksi annettiin kehittää yhteiset laadunvarmistuksen standardit, toimintamenetelmät ja ohjeistot yhteistyössä korkeakoulujen ja opiskelijoiden kattojärjestöjen kanssa. Yhteisten standardien, toimintamenetelmien ja ohjeistojen tuli olla valmiina seuraavaan, vuonna 2005 järjestettävään seurantakokoukseen mennessä. (Berliinin kommuniquea 2003.)

Bergenin kommuniquea

Vuoden 2005 Bergenin seurantakokoukseen mennessä melkein kaikki Bolognan prosessiin osallistuvat maat olivat kehittäneet korkeakoulujen laadunvarmistusta Berliinin kommuniqueassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Ministerit korostivat Bergenin kommuniqueassa kuitenkin tarvetta vahvistaa erityisesti opiskelijoiden osallistumista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Berliinin kommuniqueassa ENQA:n tehtäväksi annetun Euroopan korkeakoulutusalueen laadunvarmistusstandardien ja -suuntaviivojen käyttöönottamisesta sovittiin Bergenin kommuniqueassa. Samalla ministerit pitivät toivottavana kehityksenä laadunvarmistusorganisaatioiden eurooppalaisen rekisterin (EQAR) luomista. Rekisterin käytännön toimeenpanon edellyttämä kehittäminen annettiin ns. E4-ryhmän (ENQA, EUA, EURASHE, ESIB) tehtäväksi. (Bergenin kommuniquea 2005.)

Lontoon kommuniquea

Lontoon kommuniqueassa ministerit totesivat eurooppalaisen korkeakoulutusalueen laadunvarmistusstandardien ja -suuntaviivojen (ESG) saaneen aikaan huomattavaa kehitystä korkeakoulujen laadunvarmistuksessa. Ministerit totesivat myös opiskelijoiden osallistumisen laadunvarmistukseen lisääntyneen, mutta huomauttivat samalla tarpeesta edelleen lisätä opiskelijoiden osallistumista.

Bergenin kommuniqueassa E4-ryhmän tehtäväksi annetun korkeakoulutuksen laadunvarmistuselinten eurooppalaisen rekisterin käytännön toteuttamisesta ministerit jakoivat kiitosta E4-ryhmälle. Lontoon kommuniqueassa ministerit korostivat rekisterin roolia puolueettoman tiedon tarjoajana kaikille sidosryhmille ja kansalaisille eurooppalaisista laadunvarmistuselimistä. Rekisterin keskeisenä tehtävänä ministerit näkivät laadunvarmistus- ja akreditointipäätösten vastavuoroisen tunnustamisen edistämisen eurooppalaisella korkeakoulutusalueella. (Lontoon kommuniquea 2007.)

Leuven-Louvain-la-Neuven kommuniquea

Leuven - Louvain-la-Neuven kommuniqueassa ministerit korostivat opiskelijoiden ja henkilöstön täysipainoisen osallistumisen olevan edellytys korkeakoulujärjestelmien välttämättömän uudistuksen onnistumiseen. Myös korkeakoulutuksen laadun jatkuvaa kehittämistä pidetään Leuven - Louvain-la-Neuven kommuniqueassa ensiarvoisen tärkeänä. Lisäksi ministerit pyysivät kommuniqueassa E4-ryhmää jatkamaan yhteistyötä laadunvarmistuksen kehittämisessä. (Leuven-Louvain-la-Neuven kommuniquea 2009.)

Bukarestin kommuniquea

Bukarestin kommuniqueassa ministerit kannustivat eri laadunvarmistuselimiä hakemaan jäsenyyttä eurooppalaisten laadunvarmistuselinten rekisteristä (EQAR). Lisäksi ministerit sitoutuivat sallimaan EQARIin hyväksytyjen laadunvarmistuselinten toiminnan eurooppalaisella korkeakoulutusalueella. Ainakin Itävallan ja Romanian kansallisissa lainsäädännöissä korkeakoulujen laadunvarmistuksen arvioinnin voi tehdä mikä tahansa EQARIin hyväksytty toimija.

Bukarestin kommuniqueassa ministerit sitoutuvat tukemaan opiskelijoiden ja henkilöstön osallistumista korkeakoulujen hallintoon kaikilla hallinnon tasoilla. Lisäksi kommuniqueassa päätettiin uudistaa laadunvarmistuksen eurooppalaiset standardit ja ohjeistukset. (Bucharest Communique 2012.)

2.1.2 Eurooppalaisen korkeakoulutusalueen yhteiset laadunvarmistus-standardit ja -ohjeistukset

E4-ryhmälle annettiin Berliinin kommuniqueassa 2003 tehtäväksi luoda standardit ja ohjeistukset (ESG) korkeakoulujen laadunvarmistukselle eurooppalaisella korkeakoulutusalueella. ESG on jaettu kolmeen osaan: eurooppalaiset standardit ja ohjeistukset korkeakoulujen sisäiselle laadunvarmistukselle, korkeakoulutuksen ulkoiselle laadunvarmistukselle ja ulkoista arviointia tekeville elimille.

Korkeakoulujen sisäisessä laadunvarmistuksessa ensimmäisenä standardina on korkeakoulun laatujärjestelmän olemassa olo. Korkeakouluilla tulee olla keino toimintansa laadun jatkuvaan kehittämiseen, ja opiskelijoiden tulee osallistua laadun kehittämiseen. Ohjeistuksen mukaisesti korkeakoulun laatujärjestelmän/-käsikirjan/-politiikan (policy statement) tulee sisältää opiskelijoiden osallistuminen laadunvarmistukseen. (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education area, part 1, 1.1).

2.2 Lainsäädäntö ja muu kansallinen ohjaus

Tärkein ammattikorkeakoulujen laadunvarmistusta ohjaava säädös on ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351) 9 § ”laadunvarmistus”. Ammattikorkeakoululain ohella merkittävä vaikutus ammattikorkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmiin on Korkeakoulujen arviointineuvoston auditointikäsikirjalla.

Ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351) 9 §:n mukaan

Ammattikorkeakoulun tehtävänä on vastata järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatutasosta ja jatkuvasta kehittämisestä. Ammattikorkeakoulun tulee arvioida koulutustaan ja muuta toimintaansa ja niiden vaikuttavuutta. Ammattikorkeakoulun on myös osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatu järjestelmiensä arviointiin säännöllisesti ja julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto. Tarkempia säännöksiä arviointineuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Ammattikorkeakoululain 9 § uudistettiin 2009 yhdenmukaiseksi uuden yliopistolain (24.7.2009/558) arviointiin liittyvän 87 §:n kanssa.

Ammattikorkeakouluille säädettiin jo vuoden 1995 laissa ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995) kehittämisvastuu, joka velvoitti ammattikorkeakoulut vastaamaan järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laadusta ja jatkuvasta kehittämisestä sekä ulkopuoliseen arviointiin osallistumisesta.

Opetusministeriö julkaisi vuonna 2004 työryhmämuistion ”Korkeakoulutuksen laadunvarmistus”, jossa työryhmä esitti, että

1.) suomalaiset korkeakoulut laativat kaiken toiminnan kattavat laadunvarmistusjärjestelmät, jotka täyttävät eurooppalaisen korkeakoulutusalueen standardit ja ohjeistukset laadunvarmistukselle, 2.) Suomessa aloitetaan korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi ja 3.) opetusministeriö kehittää menetelmät ja kriteerit päätöksille uuden koulutuksen aloittamiselle ja olemassa olevan koulutuksen lakkauttamiselle. (tiivistelmä)

Suomesta puuttui vuoteen 2005 saakka Berliinin kommunikassa laadunvarmistukselle asetetuista tavoitteista akkreditointi, sertifiointi tai muu vastaava järjestelmä. (Korkeakoulutuksen laadunvarmistus, 34). Suomalaiset korkeakoulut suhtautuivat epäilevästi akkreditointeihin, koska niiden pelättiin johtava koulutuksen yhdenmukaistumiseen, minimitasoon tyytymiseen ja laadunvarmistuksen vastuun ulkoistamiseen. Berlinin kommunikation tavoitetta arviointijärjestelmän luomisesta pidettiin kuitenkin tarpeellisena, mutta kehittävän arvioinnin periaatteesta ei oltu valmiita luopumaan. (Korkeakoulutuksen laadunvarmistus, 34-35.)

Akkreditoinneille nähtiin vaihtoehtona korkeakoulujen omien laadunvarmistusmenettelyjen arviointi eli auditointi. Tällöin laadunvarmistus perustuu kunkin korkeakoulun omaan laatukulttuuriin, jonka tulisi olla tarkoituksenmukaista, tehokasta ja taloudellista. Suomessa vastuu toiminnan laadusta on ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaissa annettu korkeakouluille itselleen, joten auditointi koettiin senkin vuoksi hyvin soveltuvaksi malliksi Suomeen. (Korkeakoulutuksen laadunvarmistus 34-35.)

Työryhmä esitti, että Suomessa otetaan käyttöön korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi, joka kattaa korkeakoulun koko toiminnan. Auditointimenettelyn kehittäminen annettiin Korkeakoulujen arviointineuvoston tehtäväksi yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. (Korkeakoulutuksen laadunvarmistus 38-39.)

Korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA)

Korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA) on opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimiva riippumaton asiantuntijaelin. Korkeakoulujen arviointineuvoston toiminnasta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella korkeakoulujen arviointineuvostosta (794/2009). Asetuksen ensimmäisen pykälän mukaan korkeakoulujen arviointineuvoston tehtävänä on:

- 1) avustaa korkeakouluja ja opetusministeriötä korkeakoulujen arviointia koskevilla asioissa;
- 2) järjestää korkeakoulujen toimintaan ja laatu järjestelmiin liittyviä arviointoja;
- 3) tukea korkeakoulujen laadun varmistamista ja kehittämistä; sekä
- 4) osallistua kansainväliseen arviointitoimintaan ja arviointia koskevaan yhteistyöhön.

Arviointineuvosto hoitaa lisäksi Ahvenanmaan maakunnassa suoritettuihin ammattikorkeakoulututkinnoista annetussa tasavallan presidentin asetuksessa (548/2005) sille säädetyt tehtävät.

Arviointineuvosto voi ottaa vastaan muita arviointiin liittyviä toimeksiantoja kotimaisilta ja ulkomaisilta toimijoilta.

Arviointineuvoston on osallistuttava säännöllisesti oman toimintansa kansainväliseen arviointiin. Arviointineuvoston on laadittava vuosittain kertomus omasta toiminnastaan ja arviointien keskeisistä tuloksista.

Asetuksen mukaan arviointineuvostossa on enintään 12 jäsentä, jotka nimetään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Arviointineuvoston jäsenet edustavat ammattikor-

keakouluja, yliopistoja, opiskelijoita ja työelämää. Arviointineuvoston käsittelemien asioiden valmistelua ja toimeenpanoa varten on opetusministeriön nimitämä sihteeristö.

Korkeakoulujen arviointineuvosto on suorittanut korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointeja vuodesta 2005 lähtien. KKA on suunnitellut auditointikriteerit yhteistyössä korkeakoulujen, opiskelijoiden ja työelämän edustajien kanssa. Kriteereissä on huomioitu Bergenin ministerikokouksessa ENQA:n valmisteltavaksi annetut laadunvarmistuksen eurooppalaiset standardit ja suositukset sekä opetusministeriön työryhmämuistion (2004:6) toimenpideehdotukset.

Todisteena laadunvarmistusjärjestelmien auditointien ESG vastaavuudesta KKA hyväksyttiin luotettavien arviointitoimijoiden rekisteriin (EQAR) 13.11.2010 ulkoisen arvioinnin tuloksena. Samalla KKA myös uusi täysjäsenyytensä ENQA:ssa 2.9.2010. (ENQA, hakupäivä 30.10.2012)

Opiskelijat ovat osallistuneet KKA:n järjestämiin auditointeihin tasa-arvoisina arviointiryhmän jäseninä alusta alkaen. Ensimmäisessä auditointikäsirjassa auditointiryhmän kokoonpanoon määriteltiin kuuluvan pääsääntöisesti viisi jäsentä, joista kolme edustaa korkeakouluja, yksi opiskelijoita ja yksi korkeakoulun ulkopuolista työelämää. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2005.)

Korkeakoulujen arviointineuvoston auditointikäsikirjassa on määritelty yhdeksi auditointikohteeksi korkeakoulun henkilökunnan, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistuminen laadunvarmistukseen. Auditointikohteita arvioidaan kriteereillä puuttuva, alkava, kehittyvä ja edistynyt.

Vuonna 2005 julkaistussa auditointikäsikirjassa henkilökunnan, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistuminen katsottiin puuttuvaksi, mikäli yksikään mainituista ryhmistä ei osallistu laadunvarmistukseen. Alkava kriteeri saattoi täytyä, vaikka opiskelijat olisi laadunvarmistuksen ulkopuolella, sillä kriteereissä määriteltiin toimijaryhmät, joista joku saattoi olla huomioimatta laadunvarmis-

tuksessa. Kehittyvä kriteeri edellytti opiskelijoiden ja henkilöstöryhmien aktiivista mukana oloa ja myös ulkoisille sidosryhmille tuli olla määriteltynä rooli korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmässä. Edistyneen arvioinnin saadakseen eri ryhmien tuli olla erittäin sitoutuneita ja aktiivisia laadunvarmistustoiminnassa ja osallistumista tuli tukea yhteisillä arvoilla ja luottamukseen ja tasa-arvoon perustuvalla korkeakoulukulttuurilla. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2005. LIITE 2)

KKA:n auditointikäsikirja päivitettiin vuonna 2007, jolloin 2005 hyväksyttyyn auditointikäsikirjaan tehtiin joitakin pieniä muutoksia. Henkilöstön, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistumista mittaavan auditointikohteen edistynyt kriteeri muutettiin siten, että edellytys yhteisistä arvoista ja luottamukseen ja tasa-arvoon perustuvasta korkeakoulukulttuurista poistettiin. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2007, LIITE 2)

Uutena asiakohtana auditointikäsikirjaan lisättiin uusinta-auditointi. Korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä edellytti uusinta-auditointia, mikäli joku auditointikohteista arvioitiin puuttuvaksi tai auditointikohde laadunvarmistusjärjestelmän kokonaisuus puuttuvaksi tai alkavaksi. (Auditointikäsikirja, 2007. 20). Uusinta-auditoinnin suorittava ryhmä määriteltiin suppeammaksi, mutta myös siinä tuli olla opiskelijoiden edustaja. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2007. 22).

Korkeakoulujen arviointineuvoston auditointikäsikirja uudistettiin vuonna 2010 seuraavana vuonna alkanutta toista auditointikierrosta varten. Uudessa auditointikäsikirjassa ei nähty tarvetta alkaa muuttamaan vahvaksi perinteeksi muodostunutta kehittävän arvioinnin periaatetta. Auditointiraporttien ja korkeakouluilta saadun palautteen perusteella ensimmäisen kierroksen auditoinneilla on ollut merkittävä vaikutus suomalaisten korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien kehittymiselle. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2010. Esipuhe.)

Käsikirjan uudistamisessa on huomioitu korkeakouluilta saatu palaute ja toisella auditointikierroksella on tavoitteena kytkeä auditointi tiiviimmin kunkin korkea-

koulun omiin strategiaan tavoitteisiin. Myös itsearviointin merkitystä on vahvistettu ja auditoitava korkeakoulu toimittaa auditointiryhmälle auditointikäsikirjan liitteen 3 määritelmän mukaisen itsearviointiraportin. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2010. Esipuhe.)

Opiskelijoiden osallistuminen laadunvarmistukseen säilyy keskeisenä osana auditointia, vaikka toisella kierroksella ei olekaan erikseen henkilöstön, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistumista arvioivaa auditointikohdetta. Toisella auditointikierroksella arvioinnissa mennään entistä syvemmälle tutkintotavoitteiseen koulutukseen, ja yhtenä arviointikohteena on kolmen eri koulutusohjelman tai vastaavan kokonaisuuden arviointi. (Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointikäsikirja, 2010. kohde 5)

Koulutusohjelman arvioinnin näytöissä korkeakoulun tulee kuvata opiskelijoiden osallistumista koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen laadunvarmistukseen. Koulutusohjelmien arviointien myötä opiskelijoiden osallistuminen myös koulutusohjelmatason laadunvarmistukseen nousee uudella tavalla esille.

3 KÄYTÄNTEITÄ OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMISEEN

3.1 Kansainväliset esimerkit

Euroopan opiskelijajärjestöjen kattojärjestö European Students' Union (ESU) julkaisee kahden vuoden välein Bologna with Student eyes selvityksen Bolognan prosessin tavoitteiden toteutumisesta Euroopan korkeakoulutusalueella opiskelijoiden näkökulmasta. Yhtenä seurattavana asiana selvityksessä on laadunvarmistuksen kehitys. Vuonna 2012 julkaistussa viimeisimmässä julkaisussa selvitettiin opiskelijoiden osallistumista laadunvarmistukseen neljällä eri tasolla: korkeakoulujen sisäisessä laadunvarmistuksessa, ulkoisissa arvioinneissa, akreditoinneissa ja/tai auditoinneissa ja laadunvarmistuksen arviointitoimijoiden hallinnossa. (European Students' Union. 2012, 119).

Vuoden 2012 Bologna with Student eyes selvityksen mukaan enemmistössä Euroopan korkeakoulutusalueen maista opiskelijat osallistuvat laadunvarmistukseen tasavertaisina kumppaneina. Kuitenkin edelleen esimerkiksi Saksassa ja Sveitsissä opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulujen sisäiseen laadunvarmistukseen on erittäin vähäistä, (European Students' Union. 2012, 121). vaikka opiskelijoiden osallistuminen asetettiin toimivan laadunvarmistusjärjestelmän standardiksi ESG:ssä jo vuonna 2005.

Ehkä hieman yllättäen opiskelijoiden osallistuminen ulkoiseen laadunvarmistukseen on hieman yleisempää kuin korkeakoulujen sisäiseen laadunvarmistukseen. (European Students' Union. 2012, 123). Osaltaan tätä voi selittää korkeakoulujen autonomia, jonka vuoksi korkeakoulujen sisäisten asioiden sääntely valtionhallinnon tasolta on vaikeampaa.

3.1.1 Katalonia

Katalonia valikoitui kansainväliseksi esimerkiksi, koska sen tilanne opiskelijoiden korkeakoulun toiminnan kehittämiseen osallistumisessa poikkeaa Suomesta täysin. Suomessa on ollut jo pitkään vahvat ja korkeakoulujen toiminnan kehittämiseen aktiivisesti osallistuvat opiskelijajärjestöt, mutta Kataloniasta vastaava toimintakulttuuri on aikaisemmin puuttunut lähes kokonaan. Kataloniassa on kuitenkin viime vuosina tehty määrätietoista työtä opiskelijoiden osallistumisen tukemiseksi.

Kataloniassa opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulujen päätöksentekoon perustuu lakiin, mutta siitä huolimatta opiskelijoiden osallistuminen on hyvin vähäistä. Pieni vähemmistö opiskelijoista osallistuu rehtorivaaleihin ja opiskelijajärjestötoimintaan. Katalonian opiskelijoilla ei ole myöskään edustusta opiskelijoiden Euroopan kattojärjestössä ESU:ssa. Opiskelijat eivät ole myöskään esittäneet toiveita päästä mukaan korkeakoulujen laadunvarmistukseen, ja heidän asenteensa onkin lähinnä toimia passiivisina tiedon vastaanottajina korkeakoululta. Asenne poikkeaa huomattavasti Suomesta, jossa opiskelijoiden asema on tunnustettu osaksi korkeakouluyhteisöä. (Alaniska ym. 2006, 17.)

Kataloniassa opiskelijoiden osallistumista korkeakoulujen laadunvarmistukseen alettiin tukea vuonna 2004 the Student involvement in quality assessment processes -projektilla. (Alaniska ym. 2006, 17-18). Opiskelijoiden osallistamista haluttiin tukea, jotta Katalonia ja katalonialainen korkeakoulujen laadunarviointitoimija AQU Catalunya pystyisivät täyttämään ESG:n standardit opiskelijoiden osallistumisesta korkeakoulujen laadunvarmistukseen ja laadunvarmistuksen ulkoiseen arviointiin. Pitkällä tähtäimellä opiskelijoiden lisääntyvän aktiivisen osallistumisen nähtiin johtavan Katalonian korkeakoulujen toimintakulttuurin kehittymiseen ja uuden tyyppisen, korkeakoulujen rakenteista kiinnostuneen opiskelijajärjestön syntymiseen. (Alaniska ym. 2006, 18.) Esimerkiksi suomalaiset opiskelija- ja ylioppilaskunnat toimivat aktiivisesti osana korkeakoulujen hallintoa.

Projektissa AQU Catalunya ja katalonialaiset korkeakoulut suunnittelivat ja järjestivät yhteistyössä opiskelijoiden kanssa opiskelijoille suunnattua laatukoulutusta. Kolmekymmentä tuntia kestäneiden laatukoulutusten tavoitteena oli antaa opiskelijoille tietoa ja osaamista toimia ulkoisia arviointoja tekevissä arviointiryhmissä. Koulutusten tarkoituksena oli, että opiskelijat arvioisivat oman koulutusalansa koulutusta muissa katalonialaisissa korkeakouluissa. Koulutuksen ja arviointeihin osallistumisen jälkeen opiskelijoiden tuli jakaa kokemuksiaan muille opiskelijoille. (Alaniska ym. 2006, 19.)

Projektin tuloksena AQU Catalunya on saanut lukuisia koulutettuja opiskelijajäseniä arviointiryhmiin ja opiskelijoiden osallistumisen kulttuuri katalonialaisissa korkeakouluissa on alkanut syntyään. Toiminnan jatkumisen kannalta haasteena on saada opiskelijoiden osallistumista laajennettua, ilman että toimintaa pitää jatkuvasti aloittaa alusta. (Alaniska ym. 2006, 22.)

3.1.2 Skotlanti

Skotlanti valikoitui toiseksi kansainväliseksi esimerkiksi johtuen yleisesti britannialaisten opiskelijoiden aktiivisesta osallistumisesta. Iso-Britanniassa opiskelijajärjestöt ovat jopa Suomeakin vahvemmassa asemassa. Iso-Britannian alueista Skotlanti on parhaiten verrattavissa Suomeen myös korkeakoulutuksessa muusta Iso-Britanniasta poikkeuksellisen maksuttoman koulutuksen vuoksi. Opiskelijoiden laadunvarmistukseen osallistumisen suhteen Skotlanti on erityisen mielenkiintoinen johtuen kansallisen opiskelijajärjestön NUS Scotland:n ylläpitämästä järjestöstä Student participation in quality Scotland (SPARQS). SPARQS on esimerkiksi tehnyt tutkimusta opiskelijoiden osallistamisesta.

SPARQS on 2003 perustettu järjestö, jonka tehtävänä on tukea opiskelijoiden osallistumista skotlantilaisten korkeakoulujen laadunvarmistukseen ja toiminnan kehittämiseen. SPARQS:ssa on mukana Skotlannin kansallisen opiskelijajärjestön NUS Scotland:n ohella muun muassa skotlantilaisten yliopistojen ja ammat-

ti korkeakoulujen yhteistyöjärjestöt, Skotlannin korkeakoulujen arviointielin sekä Skotlannin opetusministeriö. (SPARQS strategic plan, hakupäivä 18.11.)

SPARQS:n missiona on tukea korkeakouluja määrittelemään, jakamaan, kehittämään ja luomaan toimintatapoja, jotka edistävät opiskelijoiden ja korkeakoulujen yhteistyötä paremman oppimiskokemuksen saavuttamiseksi. (SPARQS, strategic plan, hakupäivä 18.11.). SPARQS:n toiminta on käytännössä opiskelijaedustajien kouluttamista ja tukemista, erilaisten tapahtumien järjestämistä, raporttien tuottamista ja korkeakoulujen konsultointia.

Skotlannissa opiskelijoiden osallistuminen on määritelty laadun kehittämisen kannalta olennaiseksi tekijäksi. SPARQS on määritellyt opiskelijoiden osallistumisen viitekehyksen, johon kuuluu viisi eri osa-aluetta, joista alla tarkemmin. (SPARQS Student Engagement, hakupäivä 18.11.)

Opiskelijoiden yhteisöllisyyden kokemusta voidaan SPARQS:n mukaan edistää esimerkiksi järjestämällä erilaisia tapahtumia, huolehtimalla oppimisympäristön ajanmukaisuudesta ja tukemalla yksilöllisen oppimisen kulttuuria. Myös asianmukaisten hyvinvointipalveluiden ja ohjauksen järjestäminen tukee opiskelijoiden korkeakouluyhteisöön kuulumisen tunnetta. (SPARQS Student Engagement, 3.)

Opiskelijoiden oman oppimisen kehittämisen tukemisessa keskeistä on SPARQS:n mukaan erilaisia oppimistyyliä tukevien vuorovaikutteisten ja osallistavien opetussunnitelmien kehittäminen. Kunkin opiskelijan oman oppimistavan löytämisen tukeminen auttaa luonnollisesti opiskelijoita kehittämään omaa oppimistaan. Oppimisen kehittämisen kannalta on tärkeää pystyä tarjoamaan opiskelijoille erilaisia tapoja osoittaa osaamistaan. Näitä tapoja voi olla tenttien ohella esimerkiksi projektioppiminen tai työssäoppiminen. (SPARQS Student Engagement, 5-6.)

Opiskelijoiden osallistumista opetuksen kehittämiseen korkeakoulun sisäisissä kehittämisryhmissä voidaan edistää keräämällä systemaattisesti palautetta ja ottamalla opiskelijat mukaan suunnittelemaan kyselyitä. Opiskelijoita

on myös syytä kannustaa korkeakouluyhteisön toimesta antamaan palautetta ja osallistumaan eri työryhmien toimintaa. Lisäksi SPARQS pitää tärkeänä eri lähteistä saatavan tiedon (esimerkiksi vertailutiedot eri korkeakoulujen väliltä vaikkapa opintopistekertymistä) avoimuutta opiskelijoille. (SPARQS Student Engagement, 6-7.)

Laadun kehittämisen ja hallinnon formaalien toimintatapojen kehittämistä voidaan edesauttaa esimerkiksi huolehtimalla selkeistä prosesseista, joilla opiskelijaedustajat valitaan. Opiskelijoiden edustus on syytä olla määriteltynä kaikkiin korkeakoulun laadun kehittämistä käsitteleviin työryhmiin. Lisäksi SPARQS pitää tärkeänä korkeakoulun ja yksiköiden johdon sekä opiskelijoiden välisen tiedon kulun varmistamista. (SPARQS Student Engagement, 7-9.)

Opiskelijanäkökulman esille tuomista kansallisella tasolla voidaan SPARQS:n mukaan edistää kansallisen tason työryhmien opiskelijaedustuksen ohella esimerkiksi tekemällä kansallisen opiskelijajärjestön toimintaa opiskelijoille tunnetummaksi sekä kehittämällä eri korkeakoulujen opiskelijoiden mahdollisuuksia jakaa kokemuksia opetuksesta. (SPARQS Student Engagement, 9-10.)

SPARQS on myös kuvannut kuusi piirrettä, jotka kuvaavat opiskelijoiden tehokasta kannustamista laadun kehittämiseen. Opiskelijoiden osallistumisen tulee ensinnäkin **mahdollistaa kehittymisen vaatima muutos** niin opiskelijoiden omassa toiminnassa ja oppimiskokemuksessa, kuin myös korkeakoulussa. SPARQS pitää tärkeänä, että opiskelijat ovat kaikilla osallistumisen tasoilla tietoisia mahdollisuuksistaan vaikuttaa opetuksen ja korkeakoulun muun toiminnan laatuun. (SPARQS Student Engagement, 11.)

Toinen opiskelijoiden kannustamista edesauttava piirre on **opiskelijoiden pitäminen kumppaneina**. Korkeakoulu voi rakentaa kumppanuutta opiskelijoihin esimerkiksi kehittämällä opiskelijoiden aktiivisempaa osallistumista opetukseen ja ylläpitämällä suhteita korkeakoulun opiskelijakuntaan ja eri opiskelijajärjestöihin. Kolmanneksi opiskelijoiden kannustamista kuvaavaksi piirteeksi SPARQS määrittelee **monimuotoisuuden huomioimisen**. Opiskelijat ovat hyvin heterogeeninen joukko ja opiskelijoiden tehokas sitouttaminen edellyttää tämän mo-

nimuotoisuuden tunnistamista ja huomioimista. (SPARQS Student Engagement, 11.)

Neljänneksi opiskelijoiden kannustamisesta kertovaksi piirteeksi SPARQS nostaa **opiskelijoiden panoksen arvostamisen**. Erityisesti korkeakoulun virallisissa työryhmissä opiskelijaedustajat toimivat usein vapaaehtoisesti ilman taloudellista korvausta osana ryhmää, jossa muut saavat samasta työstä palkkaa. Opiskelijoiden antaman panoksen arvostusta voidaan lisätä esimerkiksi varmistamalla että opiskelijaedustajat saavat tukea työhönsä, eikä heitä kohtaan aseteta epärealistisia vaatimuksia. Myös opiskelijaedustajien palkitseminen työstään esimerkiksi opintopistein tai todistuksella hankitusta osaamisesta edistää opiskelijoiden antaman panoksen arvostusta. (SPARQS Student Engagement, 12.)

Viidenneksi piirteeksi SPARQS nostaa **asianmukaiset resurssit ja tuen**. Opiskelijoiden osallistuminen ei kehity sattumalta, vaan vaatii panostamista jatkuvuuteen ja taloudelliseen tukeen opiskelijajärjestöille. Opiskelijoiden mahdollisuus täysipäiväiseen vaikuttamistoimintaan mahdollistaa opiskelijaedustajien asiantuntijuuden kehittymisen ja jatkuvuuden turvaamisen. (SPARQS Student Engagement, 13-14.)

SPARQS pitää kuudentena opiskelijoiden kannustamista kuvaavana piirteenä **osallistumisen kulttuuria**. Hyvään osallistumisen kulttuuriin kuuluu esimerkiksi opiskelijoiden edustus kaikilla korkeakoulun päätöksenteon tasoilla, opiskelijoiden ja henkilöstön keskinäinen kunnioitus ja halu oppia toisiltaan sekä parhaiden käytänteiden hyödyntäminen ja jakaminen. (SPARQS Student Engagement, 14-15.)

3.2 Suomalaiset esimerkit

Suomalaisten esimerkkien valinnassa on hyödynnetty korkeakoulujen arviointineuvoston auditointiraportteja, joihin perehtymällä esimerkit on valittu. Opinnäytetyön toimeksiantaja ei ole vaikuttanut esimerkkien valintaan, vaan valinnat on tehty auditointiraporttien perusteella arvioidusta hyödynnettävyydestä.

3.2.1 Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu valikoitui esimerkiksi olemalla ensimmäisiä Korkeakoulujen arviointineuvoston toiselle auditointikierrokselle osallistuneita ammattikorkeakouluja yhdessä yrkeshögskolan Novian kanssa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun auditoinnin valinnaisena teemana ollut opiskelijoiden hyvinvointi oli jotain sellaista, mikä lisäsi KyAMK:n mielenkiintoisuutta vertailussa Oamk:n.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu järjestää koulutusta viidellä eri koulutusala la Kotkassa ja Kouvolassa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun ylläpitäjänä toimii Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Oy, joka ylläpitää KyAMK:n lisäksi Mikkelin ammattikorkeakoulua. Yhteensä Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa on noin 4200 opiskelijaa. (Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2012 a, haku päivä 18.11.12)

KyAMK:ssa on myös otettu käyttöön uusi, sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitteeseen perustuva oppimisen paradigma. Tavoitteena on siirtyä vastaanottavasta oppimisesta työelämälähtöiseen ja opiskelijoita osallistavaan oppimiskulttuuriin. KyAMK on itse kehittänyt oman sovelluksensa osallistavasta oppimiskulttuurista, jota kutsutaan Learning and Competence Creating Ecosystem (LCCE) -toimintamalliksi. LCCE -toimintamallissa opiskelu integroidaan ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä aluekehitystehtävään. (Virtanen ym. 2012, 34.)

LCCE:n tarkoituksena on, että ammattikorkeakoulun rooli on mahdollistaa ja tukea oppimista tiukkojen opintojaksosisältöjen sanelemisen sijaan. Tavoitteena on sisällyttää opintoihin enemmän käytännöllisiä työelämälähtöisiä tehtäviä. LCCE parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia soveltaa opittua käytäntöön ja lisää opiskelijoiden vastuunottoa opiskelusta, kun oppiminen osoitetaan työelämäprojekteissa eikä tenteissä. Opettajien rooli LCCE:ssä on tukea opiskelijoita suunnittelemalla, ohjaamalla ja koordinoimalla hankkeita. (Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2012 b, hakupäivä 12.11.)

Auditointiraportin perusteella LCCE -toimintamallia ei ole vielä onnistuttu integroimaan kunnolla opetussuunnitelmiin sillä osalle toimijoista on epäselvää onko LCCE:n tarkoitus kattaa koko opetussuunnitelmat vai kulkea perinteisen opetuksen rinnalla. (Virtanen ym. 2012, 35). Osaltaan sekava tilanne voi johtua auditointiraportissa kuvatusta aktiivisesta opetussuunnitelmien kehittämisestä, missä joissain koulutusohjelmissa opetussuunnitelmia on muutettu nopeammin kuin opiskelijat ehtivät valmistua. KyAMK:ssa järjestetään auditointiraportin mukaan vuosittain LCCE-seminaari, joka on koettu hyväksi tavaksi lisätä tietoisuutta LCCE-mallin käyttämisestä opetuksesta. (Virtanen ym. 2012, 38.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa opiskelijoilta kerätään palautetta opetuksesta kahdella tasolla. Opintokokonaisuuspalauteen keräämisellä kehitetään opetussuunnitelmia sekä opintojen sisältöä ja rakennetta. Lisäksi opintokokonaisuuspalauteen avulla tavoitellaan opiskelijoiden oppimisen kehittämistä. Opintojaksopalauteen avulla kerätään opettajan henkilökohtaista pedagogista kehittymistä tukevaa tietoa. Opintokokonaisuus- ja opintojaksopalauteiden lisäksi KyAMK:ssa osa opettajista kerää palautetta paperisilla palautelomakkeille ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa on käytössä oma, muusta palautejärjestelmästä irrallaan oleva työkalu palautteen keräämistä varten. Auditointiraportissa järjestelmän moniportaisuutta pidetään monimutkaisena ja osittain päällekkäisinä. Palauteen kerääminen on auditointiraportin mukaan hyvin ala- ja opettajakohtaista. (Virtanen ym. 2012, 39.)

Opintojaksopalautejärjestelmää on KyAMK:ssa kehitetty sisäisten auditointien avulla. Tavoitteena on ollut vähentää kuormittavuutta, mutta samalla on mene-

tetty tärkeää tietoa. (Virtanen ym. 2012, 39). Tarpeellisen määrän tietoa tuottavan, mutta riittävän lyhyen kyselyn tekeminen vaikuttaa olevan auditointiraporttien perusteella yksi suomalaisen korkeakoulukentän yhteisistä haasteista. KyAMK:ssa palautetta ei kerätä kaikilta opintojaksoilta, joten yksittäinen opiskelija ei välttämättä pääse antamaan lainkaan palautetta.

Auditointiraportin perusteella vastapalautteen antaminen ei ole KyAMK:ssa järjestelmällistä. Opiskelijat eivät auditointiraportin mukaan myöskään ymmärrä palautejärjestelmän kokonaisuutta ja osaa vaatia vastapalautetta opettajilta. KyAMK:n opintojaksopalautekysely ei huomioi eri oppimisympäristöjä tai opetusmenetelmien erityispiirteitä. (Virtanen ym. 2012, 39.)

Opiskelijoilta kerättyä palautetta käsitellään auditointiraportin perusteella eri työryhmissä ja toimialajohtaja kerää palautteista yhteenvedon KyAMK:n laatujohtoryhmää varten. KyAMK:n opiskelijakunta Klaani käy palautetta läpi yhdessä rehtorin kanssa ja opettajien saama palaute käsitellään kehityskeskusteluissa. (Virtanen ym. 2012, 40.)

KyAMK:n auditointiraportin perusteella sosiaalialan koulutusohjelmassa on erityisen toimiva ja pitkälle kehittynyt laatukulttuuri, joka näyttäytyy toiminnan ja toimijoiden osaamisen systemaattisena kehittämisenä ja eri ryhmien aktiivisena sitoutumisena jatkuvaan kehittämiseen. Auditointiraportissa KyAMK:n sosiaalialan koulutusohjelman arvioitiin olevan edistyneessä vaiheessa. (Virtanen ym. 2012, 48.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun auditoinnissa valinnaisena auditointikohteenä oli opiskelijoiden hyvinvointi. Valinnan taustalla on KyAMK:n strateginen tavoite korkeakouluyhteisön yhteistyön ja hyvinvoinnin edistämisestä. KyAMK:n opiskelijoiden hyvinvointipalveluiden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia, ammatillista kasvua ja asemaa aktiivisina korkeakouluyhteisön toimijoina, lisätä opiskelijoiden turvallisuuden tunnetta sekä edistää opiskelijoiden opintojen edistymistä ja valmistumista. (Virtanen ym. 2012, 59.)

KyAMK on tehnyt kaksi erillistä hyvinvointikyselyä vuosina 2006 ja 2011. Varsinaisen tavoitteellinen työ hyvinvoinnin edistämiseksi aloitettiin KyAMK:ssa vuonna 2008 hyvinvointiryhmän perustamisella. Auditointiraportin perusteella hyvinvointiryhmän toiminta on kuitenkin jäänyt irralliseksi ja sen toiminnalta puuttuu selkeästi asetetut tavoitteet. (Virtanen ym. 2012, 61.)

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun eri järjestelmät mahdollistavat opintojen etenemisen, valmistumisen ja opetukseen osallistumisen seurannan, mutta näitä tietoja ei auditointiraportin perusteella hyödynnetä jäsennellysti. Opiskelijoita kannustetaan KyAMK:ssa palautteen antamiseen ja palautetta kerätään erilaisilla kyselyillä runsaasti. Kuitenkin auditointiraportissa nostetaan esille, että opiskelijat kokevat ettei palautetta käsitellä lainkaan. (Virtanen ym. 2012, 62.) Palautteen vaikuttavuutta on KyAMK:ssa pyritty tuomaan esille järjestämällä palautteenantotilaisuuksia sekä korostamalla suoran palautteen merkitystä. (Virtanen ym. 2012, 62).

Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa joillakin aloilla on käytössä ryhmän vanhin -toiminta, jossa opiskelijoiden eri ryhmistä valitsemat edustajat tapaavat säännöllisesti johtoa ja opettajia opintoihin liittyvistä asioista. Ryhmän vanhimpien tehtävänä on kerätä viestejä omasta ryhmästään ja välittää niitä eteenpäin suoraan johdolle, sekä välittää johdon viestejä omalle ryhmälleen. Auditointiraportissa ryhmän vanhin -toimintaa pidettiin vaikuttavana, ja sen levittämistä koko KyAMK:n käyttöön suositeltiin.

3.2.2 Saimaan ammattikorkeakoulu

Saimaan ammattikorkeakoulu valikoitui esimerkiksi ensimmäisen kierroksen auditointiraportissa esille nostettujen mielenkiintoisten käytänteiden vuoksi. Lisäksi Saimaan ammattikorkeakoulun kiinnostavuutta esimerkkinä vahvistaa sen erittäin hyvä menestys vertailtaessa ammattikorkeakoulujen tuloksellisuutta.

Saimaan ammattikorkeakoulu on osakeyhtiömuotoinen ammattikorkeakoulu, joka järjestää Lappeenrannassa ja Imatralla viiden eri koulutusalan koulutusta.

Saimaan ammattikorkeakoulu toimii tiiviissä yhteistyössä Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa yhteisissä toimitiloissa Lappeenrannan Skinnarilassa. Yhteensä Saimaan ammattikorkeakoulussa on noin 3200 opiskelijaa. (Saimaan amk, hakupäivä 18.11.12)

Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskelijoiden osallistuminen ammattikorkeakoulun laadunvarmistukseen toteutuu opiskelijapalautteiden, kehityskeskusteluiden, neuvottelukuntien, opiskelijakunnan ja rehtorin tapaamisten sekä ammattikorkeakoulun hallituksen ja työryhmien toimintaan osallistumisen kautta. Tärkein ja kattavin opiskelijoiden osallistumismuoto Saimaan ammattikorkeakoulun laadunvarmistukseen on opiskelijapalaute. Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijapalautejärjestelmään kuuluu opintojaksopalaute, opinnäytetyöpalaute, vuosittaiset henkilökohtaiset kehityskeskustelut, OPALA-kysely sekä ryhmän vanhin -toiminta. (Tornikoski ym. 2011, 46.)

Saimaan ammattikorkeakoulun opintojaksopalautteessa opiskelijat arvioivat opetuksen laatua ja opetusmenetelmiä, opintojen vastaavuutta työelämän tarpeisiin ja opiskelijan omaa oppimista. Sähköisesti ja suullisesti kerättävä opintojaksopalaute dokumentoidaan intranettiin. Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskelijat käyvät vuosittain henkilökohtaiset kehityskeskustelut oman tuutoropettajan kanssa. Opiskelijat valmistautuvat kehityskeskusteluun täyttämällä etukäteen erillisen arviointilomakkeen, jossa arvioidaan oppimista, opintojen etenemistä ja opintojen mielekkyyttä. Kehityskeskustelujen tavoitteena on pystyä puuttumaan mahdollisiin ongelmatilanteisiin ja aikaisessa vaiheessa. (Tornikoski ym. 2011, 46.)

Saimaan ammattikorkeakoulussa ryhmän vanhin -toiminnan tarkoituksena on, että ryhmän vanhimmat toimivat linkkinä korkeakoulun johdon ja opiskelijoiden välillä. Ryhmän vanhimmat ja toimialajohtajat järjestävät vähintään kerran vuodessa yhteisen kehityskeskustelun, jossa käydään läpi edellisen vuoden kehityskeskustelun tulokset ja niiden pohjalta tehdyt mahdolliset toimenpiteet. (Tornikoski ym. 2011, 46.)

Saimaan ammattikorkeakoulun auditointiraportin perusteella opiskelijat kokevat suoran suullisen palautteen, ryhmän vanhin -toiminnan ja tuutoropettajatapaamiset tehokkaimmiksi tavoiksi vaikuttaa koulutuksen laatuun. Suullisen palautteen antamisessa hyväksi puoleksi koetaan erityisesti sen mahdollistama nopea reagointi sekä välittömästi saatava vastapalaute. (Tornikoski ym. 2011, 46-47.) Toisaalta raportin perusteella suullisen palautteen dokumentaatio on heikkoa, joten sen vaikuttavuuden seuranta pidemmällä tähtäimellä on vaikeaa, jos ei mahdotonta.

Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskelijoiden edustus eri työryhmissä ja hallinnon päättävissä elimissä on kattavaa, mutta heikkoudeksi koetaan aktiivisten opiskelijoiden pieni määrä. Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijakunnalla on oikeus tehdä ammattikorkeakoulun hallitukselle ja rehtorille esityksiä sekä antaa ammattikorkeakoululle lausuntoja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämisestä. (Tornikoski ym. 2011, 47.)

3.2.3 Metropolia ammattikorkeakoulu

Metropolia ammattikorkeakoulu valikoitui esimerkiksi, koska sen koulutustarjonta on hyvin samankaltainen Oamkin kanssa. Molemmissa on suuret tekniikan alat ja suhteellisen paljon kulttuurin koulutusta. Lisäksi sekä Oamk että Metropolia tarjoavat liiketalouden ja sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta.

Metropolia ammattikorkeakoulu on vuonna 2008 Helsingin ammattikorkeakoulun ja Espoon-Vantaan teknillisen ammattikorkeakoulun fuusion tuloksena syntynyt osakeyhtiömuotoinen ammattikorkeakoulu. Metropolia tarjoaa koulutusta neljällä eri koulutusalueella toistaiseksi noin 20 toimipisteessä eri puolilla pääkaupunkiseutua. Yhteensä Metropolia-alueella on noin 16 000 opiskelijaa. (Metropolia amk. 2012, hakupäivä 18.11.)

Auditointiraportin mukaan opiskelijoiden roolina Metropolian laadunvarmistuksessa on virallisten työryhmäedustusten ohella arvioida omaa oppimistaan sekä antaa palautetta opetuksesta ja muusta toiminnasta. Opiskelijaedustajat eri työ-

ryhmiin nimeää Metropolia ammattikorkeakoulun opiskelijakunta Metka, joka nähdään keskeisenä toimijana. Opiskelijakunnan roolia korostaa sinne opiskelijoilta kertyvä palaute koko korkeakoulun osalta. (Hulkko ym. 2011, 42-43.)

Metropoliassa kansainväliset tutkinto-opiskelijat osallistuvat laadunvarmistukseen pääasiassa suorassa vuorovaikutuksessa opettajien kanssa. Suoran palautteen antaminen on Metropolian kansainvälisten opiskelijoiden mielestä auditointiraportin perusteella toimiva tapa osallistua laadun kehittämiseen, mutta käytännöt eivät ole yhtenäisiä kautta Metropolian. (Hulkko ym. 2011, 42.)

Auditointiraportin perusteella Metropolian opiskelijat ovat tyytyväisiä palautteenantomahdollisuuksiin, mutta järjestelmä kaipaa kehittämistä. Metropolian opintojaksopalautejärjestelmässä palautteen keruun ajankohta koettiin raportin perusteella ongelmalliseksi. Palautekyselyiden vastaamisajat saattavat olla liian pitkän ajan kuluttua opintojakson päättymisestä, tai vastaaminen saattaa ajoittua loma-aikoihin. Opintojaksopalautejärjestelmä ei myöskään mahdollista palautteen keräämistä kesken opintojakson. (Hulkko ym. 2011, 43)

Auditointiraportin perusteella Metropolia ammattikorkeakoulun useissa yksiköissä järjestetään säännöllisesti opiskelijapalautetilaisuuksia, joissa opiskelijat voivat antaa palautetta ja saada tietoa antamastaan palautteesta. Palautetilaisuuksien järjestämiskäytännöissä on kuitenkin vaihtelua, eikä palautteen vaikutuksista aina tiedoteta systemaattisesti. Parempi tiedottaminen palautteen vaikutuksista nousikin auditointiraportissa sekä opiskelijoiden että opettajien osalta yhdeksi kehittämistarpeeksi. (Hulkko ym. 2011, 43.)

3.2.4 Oulun yliopisto

Oulun yliopisto valikoitui esimerkiksi yliopistosektorilta, koska siellä on kiinnitetty paljon huomiota opiskelijoiden osallistamiseen. Oulun yliopisto on myös mainittu Oulun seudun ammattikorkeakoulun strategiassa vuosille 2012-2015 keskeisenä kumppanina, jonka kanssa tehtävä yhteistyö on Oamkille strategisesti merkittävää. (Oamk d 2012. strategia 2012-2015). Oulun yliopisto on kuuden tiede-

kunnan muodostama monitieteinen vuonna 1958 perustettu yliopisto. 16 000 opiskelijaa tekee siitä yhden Suomen suurimmista yliopistoista.

Oulun yliopistossa toiminnan kehittämisen periaatteena on eri toimijoiden välinen yhteistyö, ja auditointiraportin mukaan tämä näyttäytyy yliopiston sisäisten ryhmien vahvana sitoutumisena laatutyöhön. Tavoitteena Oulun yliopistolla on, että kaikki henkilöstöryhmät, opiskelijat ja sidosryhmät osallistuvat toiminnan kehittämiseen sekä virallisten että epävirallisten yhteistyörakenteiden kautta. (Ansala ym. 2010, 51-52.) Tavoitetta eri toimijoiden sitoutumista ja yhteistyötä laadunvarmistuksen kehittämisessä on edistetty Oulun yliopistossa järjestämällä kaikilla avoimia Missä mennään -tilaisuuksia ja palautepäiviä. (Ansala ym. 2010, 52).

Oulun yliopisto on tunnistanut laadunvarmistusjärjestelmän heikkoudeksi opiskelijoiden osallistamiseen liittyen kansainvälisten opiskelijoiden heikot osallistumismahdollisuudet. Kansainvälisten opiskelijoiden puutteelliset osallistumismahdollisuudet johtuvat yksinkertaisesti siitä, ettei laadunvarmistukseen liittyvää materiaalia ole riittävästi saatavilla englanniksi. (Ansala ym., 52.)

Oulun yliopiston auditointiraportista käy ilmi, että ylioppilaskuntaa pidetään yhtenä Oulun yliopiston tärkeimmistä sidosryhmistä laadunvarmistuksessa ja sen tärkeys tunnistetaan niin yliopiston, yksiköiden kuin opiskelijoidenkin taholta. Oulun yliopistossa ylioppilaskunta osallistuu opiskelua tukevien palveluiden tuottamiseen yhdessä yliopiston kanssa sekä hallinnon opiskelijaedustajien kouluttamiseen ja informoimiseen. Lisäksi ylioppilaskunnan nähdään toimivan yhdyssiteenä yliopiston ja opiskelijoiden välillä. (Ansala ym. 2010, 52)

Oulun yliopistossa opiskelijat ovat edustettuina kaikissa yliopiston työryhmissä. Yksikkötasolla opiskelijoiden osallistuminen tapahtuu auditointiraportin mukaan ensisijaisesti opetuksen kehittämisryhmien ja koulutustoimikuntien kautta. Esimerkiksi opetuksen kehittämisryhmissä on vähintään neljä opiskelijaedustajaa ja Oulun yliopistossa opiskelijoiden suuren määrän nähdäänkin edistävän opiskelijoiden sitoutumista laadun kehittämiseen. Oulun yliopistossa opetuksen palautepäivät järjestetään yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa ja sa-

maan aikaan palautetilaisuuksien kanssa ei järjestetä opetusta. Tämän käytännön tarkoituksena on kannustaa opiskelijoita osallistumaan palautetilaisuuksiin. (Ansala ym. 2010, 53.)

Auditointiraportissa todetaan Oulun yliopiston erityiseksi vahvuudeksi opiskelijajärjestöjen arvostaminen varteenotettavina laadunvarmistustoimijoina. Itsearviointiraportit ja palautejärjestelmä tukevat yliopiston ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä ja opiskelijat ovatkin olleet aktiivisesti mukana kehittämässä laadunvarmistusjärjestelmää. (Ansala ym. 2010, 53.)

4 OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULUN KÄYTÄNTEET OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMISESTA TOIMINNAN KEHITTÄ- MISEEN

Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä on kuvattu Oamkin laatukäsikirjassa. Laatukäsikirjaa täydentävät rehtorin päätökset toiminnan ohjauksesta Oulun seudun ammattikorkeakoulussa, strategisten ohjaus- ja johtamisprosessien sekä tukiprosessien kuvaamisesta ja toimintamallista, tutkimus- ja kehitystyön -prosessin kuvaamisesta ja opetus- ja oppiminen prosessin kuvaamisesta. Laatukäsikirjan lisäksi Oamkillä on erikseen opiskelijoille tarkoitettu Opiskelijan laatureseptikirja.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistustyön tavoitteeksi on Oamkin laatukäsikirjassa määritelty korkeakoulun toiminnan ja tulosten jatkuva parantaminen koko henkilöstön ja opiskelijoiden voimin. Laadunvarmistustyön tavoitteena on lisäksi laatu-tietoisuuden lisääminen. Oamkin laadunvarmistustyö pohjautuu ammattikorkeakoulun visioon, arvoihin ja strategisiin päämääriin. (Oamk c 2012, laatukäsikirja, hakupäivä 30.10.2012.) Oamkin laatu-politiikkaan kuuluu olennaisena osana koko ammattikorkeakouluyhteisön sitoutuminen ja osallistuminen laadun kehittämiseen.

Oamkin toiminnanohjausmallin mukaisesti koko henkilökunta, opiskelijat sekä ulkoisten sidosryhmien edustajat osallistuvat laadunvarmistustyöhön ESG:n ensimmäisen osan 1.1 standardin ja KKA:n ensimmäisen kierroksen auditointi-käsikirjan neljännen kohteen mukaisesti. Opiskelijoiden osallistuminen Oamkin toiminnanohjaukseen tapahtuu laadunvarmistuksen strategisten ohjaus- ja johtamisprosessien, ydin- ja tukiprosessien sekä laatukoordinaattorien työryhmien kautta.

Opiskelijoiden mahdollisuuksista osallistua toiminnan kehittämiseen tiedotetaan opiskelijaintra-Oivan tietoa opiskelusta -välilehdeltä. Oivaan on koottu kattavasti laatuun ja laadun kehittämiseen liittyvää dokumentaatiota. Opiskelijoille on tar-

jolla lukuisia tapoja osallistua Oamkin toiminnan kehittämiseen. Opiskelijoiden laatureseptikirja tarjoaa kattavan kuvauksen eri tapoihin, joilla opiskelijat voivat osallistua Oamkin laadunvarmistukseen. Toisen auditointikierroksen ja siihen sisältyvän koulutusohjelmien arvioinnin kannalta keskeinen vaikuttamiskanava opiskelijoille on koulutusohjelmatiimissä toimiminen.

Muut opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua Oamkin toiminnan kehittämiseen voidaan määritellä aktiivisen osallistumisen ja matalan kynnyksen keinoin. Aktiivista osallistumista edellyttäviä keinoja ovat osallistuminen toimintaan opiskelijakunnan hallituksessa tai edustajistossa, aktiivina koulutusajajärjestössä, tuutorina tai erilaisten Oamkin työryhmien ja sisäisten auditointien kautta. Myös ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351) 11 §:n mukaisen hallituksen opiskelijajäsenet osallistuvat Oamkin toiminnan kehittämiseen. Hallituksen opiskelijajäsenet nimeää ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351) 42 a §:n mukaisesti opiskelijakunta.

Opiskelijoiden sitoutumista aktiivista osallistumista edellyttäviin keinoin tuetaan antamalla opintopisteitä. Opintopisteitä saa toimimalla koulutusajajärjestön tai opiskelijakunnan hallituksessa (Järjestötoiminta 1 ja 2), tuutorina (Perustuu-torointi, International tutoring, Laaja vertaisohjaus ja Tuutorivastaavan opinnot) ja eri työryhmissä opiskelijaedustajana (Opiskelijaedustaminen).

Koulutusohjelmatiimeissä Oamkin opiskelijat pystyvät vaikuttamaan oman koulutusohjelmansa opintojen kehittämiseen yhdessä ammattikorkeakoulun henkilöstön ja sidosryhmien kanssa tasa-arvoisina ryhmän jäseninä. Koulutusohjelmatiimien tehtävänä on esimerkiksi kehittää osaamisperusteisia opintosuunnitelmia koulutusohjelmalle sekä käsitellä opiskelijapalautetta. Koulutusohjelmatiimien tehtäväksi on määritelty myös suunnitelman tekeminen saadun palautteen edellyttämistä toimenpiteistä. Opiskelijaedustajien roolina on tuoda koulutusohjelmatiimien toimintaan opiskelijanäkökulmaa ja viestiä käsiteltävistä asioista muille opiskelijoille. Koulutusohjelmatiimien toiminnasta säädetään rehtorin päätöksellä 23.3.2011 § 67.

Opiskelijakunta OSAKO

OSAKO on ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351) 42 a §:n tarkoittama opiskelijakunta. Lakisääteisten tehtävien lisäksi OSAKO osallistuu Oamkin toiminnan laadun kehittämiseen monin eri tavoin. OSAKOlla on palkkiollinen työhallitus, jonka jäsenet toimivat opiskelijaedustajina muun muassa opintojen kehittämisen ja laatukoordinaattoreiden työryhmissä. OSAKO kouluttaa kaikki Oamkin tuutorit ja kerää palautetta tuutoroinnista ja tuutorikoulutuksista. Palautetta hyödynnetään tuutoritoiminnan ja -koulutusten kehittämisessä. OSAKO myös kouluttaa ja nimeää koulutusohjelmatiimien opiskelijaedustajat ja auttaa heidän rekrytoimisessaan. (Oamk g 2012. Auditointiaineiston näyttö 4:4 Opiskelijakunnan yhteistoiminta Oamkin kanssa.)

Tuutorointi

Tuutorointi on Oamkissa käytettävässä holistisessa opintojen ohjausmallissa ohjauksen ensimmäisellä tasolla, eli lähimpänä opiskelijaa. (Oamk e 2012. Opintojen ohjaussuunnitelma, 5). Oamkissa tuutorointi on eriytetty aloittavien opiskelijaryhmien ohjauksesta vastaaviin perustuutoreihin ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja vaihto-opiskelijoiden ohjaamisesta vastaaviin kv-tuutoreihin. Tuutoreiden koulutus on Oamkissa opiskelijakunta OSAKOn vastuulla. Opiskelijatuutorit ohjaavat opiskelijoita yhteistyössä opiskelijoiden ohjauksesta vastaavan henkilökunnan kanssa tuoden ohjaukseen mukaan opiskelijanäkökulmaa. Yksikön tuutorivastaavan tehtäviin kuuluu laatia yhteistyössä OSAKOn koulutussihteerin, opintoasioiden päälliköiden ja opinto-ohjaajien kanssa opiskelijatuutorointisuunnitelma. Suunnitelman tavoitteena on kehittää opiskelijatuutoroinnin laatua ja liittää opiskelijatuutorointi entistä tiiviimmäksi osaksi yksikön opintojen ohjauksen prosessia. Suunnitelma ei estä yksiköiden omaleimaisia tuutorointiperinteitä, vaikka tavoitteena onkin yhtenäistää ohjauskäytäntöjä Oamkin eri yksiköissä. (Oamk e 2012. Opintojen ohjaussuunnitelma, 6.)

Sisäiset auditoinnit

Yhtenä tapana toiminnan kehittämiseen Oamkissa on käytössä joka toinen vuosi järjestettävät sisäiset auditoinnit. Sisäisten auditointien tarkoituksena on löytää kehittämiskohteita ja parhaita käytänteitä eri yksiköistä. Sisäisten auditointien teemat nostetaan ammattikorkeakoulun määrittelemistä kehittämistavoitteista. Oamkin sisäiset auditoinnit toteutetaan auditointiryhmien toimesta, ja jokaisessa auditointiryhmässä on edustus henkilöstöstä ja opiskelijoista. Lisäksi auditointiryhmiin pyritään nimeämään myös sidosryhmien edustajia. Auditointiryhmän jäsenet koulutetaan tehtävään.

Auditoidtavat yksiköt tuottavat auditointimateriaalin, jonka pohjalta auditointiryhmä tekee haastattelukysymykset yksikkövierailua varten. Edellisen, vuonna 2011 järjestetyn sisäisen auditoinnin aikana haastateltiin yhteensä yli 230 henkilöä. Haastateltavina on ollut yksiköiden johdon ja henkilöstön lisäksi myös opiskelijat ja sidosryhmät. (Oamk g 2012. Auditointiaineiston näyttö 6:1 Sisäiset auditoinnit laadunvarmistusjärjestelmän kehittämismenetelmänä.)

Sisäisten auditointien tueksi Oamkissa järjestetään laatukoulutuksia, joiden tavoitteena on parantaa opiskelijoiden ja henkilöstön tietoisuutta ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämisestä ja heidän roolistaan siinä. Laatukoulutuksissa on käsitelty esimerkiksi oppimisen laadun seurantaa ja ulkoisen auditoinnin tuloksia. (Oamk b 2012. hakupäivä 2.11.2012.)

Matalan kynnyksen osallistumista Oamkin toiminnan kehittämiseen on suoran palautteen antaminen opettajalle, palautteen antaminen opintojaksolla ja opiskelijapalautekyselyssä sekä sisäiseen auditointiin osallistuminen haastateltavana. Opiskelijapalautekysely järjestetään joka toinen vuosi ja siihen kerätään vastauksia kaikilta Oamkin opiskelijoilta. Opintojaksopalautea kerätään jokaisessa Oamkin yksikössä ja saatua palautetta käsitellään yksikön palautetilaisuuksissa sekä henkilökunnan kehityskeskusteluissa. Opintojaksopalautea hyödynnetään opintojaksojen kehittämisessä sekä opintosuunnitelmien uudistamisessa.

Opiskelijoiden osallistamisen kannalta matalan kynnyksen osallistumisen tukeminen on keskeistä, koska matalan kynnyksen keinot mahdollistavat useampien opiskelijoiden osallistumisen. Hyvät kokemukset matalan kynnyksen toimintaan osallistumisesta voi myös kannustaa opiskelijoita aktiivisempaan osallistumiseen.

Opiskelijapalautekysely

Joka toinen vuosi toteuttavan laajan opiskelijapalautekyselyn avulla kerätään vertailukelpoista tietoa Oamkin eri yksiköiden toiminnasta. Opiskelijapalautekyselyssä kerätään tietoa opiskelijoiden näkemyksistä liittyen opetusjärjestelyihin, ohjaus- ja tukipalveluihin, opiskelumotivaatioon, opinnoissa jaksamiseen ja oman opiskelun suunnitteluun. Opiskelijapalautekyselyn vastausprosenttia pyritään Oamkissa saamaan korkeaksi markkinoimalla kyselyä yhdessä opiskelijakunta OSAKOn kanssa sekä tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia vastata kyselyyn lähiopetustuntien aikana. Lisäksi yhteystietonsa jättäneiden kyselyyn vastanneiden kesken on arvottu palkintoja (Oamk g 2012. Auditointiaineiston näyttö 2A: 2 Opiskelijapalautekysely.)

Opiskelijapalautekyselyissä esille nousseet kehittämistarpeet käsitellään Oamkissa koulutusohjelmatiimien, opetuksen kehittämisryhmän, johtotiimin ja muiden vastaavien työryhmien kautta. Käsittelyjen jälkeen kehittämistoimenpiteet kirjataan toimintasuunnitelmiin. Kyselyn tuloksista järjestetään henkilöstölle ja opiskelijoille avoin palautetilaisuus

Oppimispalautte

Opiskelijapalautekyselyn lisäksi Oamkissa on alettu keräämään oppimispalautetta jokaiselta opintojaksolta syksystä 2011 alkaen. Oppimispalautteen tavoitteena on osallistaa opiskelijoita oppimisprosessin kehittämiseen. Oppimispalautteen kysymykset kohdistuvat opiskelijan oman oppimisen ja aktiivisuuden arvioimiseen opintojaksolla. Oppimispalautetta kerätään opiskelijaintra Oivan

kautta opintojaksolle ilmoittautuneilta opiskelijoilta ja annettu palaute näkyy opintojakson opettajalle ja hänen esimiehelleen.

Opintojakson opettaja hyödyntää saadun oppimispalautteen kirjaamalla kehittämiskohteet opintojakson toteutussuunnitelmaan. Oppimispalautteen kohteja käsitellään koulutusohjelmatiimien ohella tarvittaessa myös muissa työryhmissä. Lisäksi opettajien esimiehet käsittelevät oppimispalautteet opettajien kanssa kehityskeskusteluissa. (Oamk g 2012. Auditointiaineiston näyttö 2A: 1 Opetuksen kehittämisen linjaukset, 13.)

Minun Oamk on Oulun seudun ammattikorkeakoulussa käytössä oleva verkko-yhteisö, joka on suunnattu kaikille oamkilaisille. Sivustolle kuka tahansa voi tuottaa sisältöä ja kommentoida muiden tuottamaa sisältöä. Sivustolla Oamkin opiskelijoiden ja henkilöstön on ollut mahdollista kommentoida mm. valmisteluvaiheessa olleita Oamkin strategiaa vuosille 2012-2015 ja strategian toimeenpanosuunnitelmana toimivaa kehittämissuunnitelmaa. Strategia ja kehittämissuunnitelma ovat keränneet runsaasti kommentteja, mutta pääasiassa henkilöstöltä.

Laatukiertue

Keväällä 2010 Oamkissa järjestettiin ensimmäisen kerran kaikissa yksiköissä vieraillut laatukiertue. Laatukiertueen tavoitteena oli ensimmäisellä kerralla aktiivoida opiskelijoita vastaamaan opiskelijapalautekyselyyn. Myöhemmin laatukiertueilla on rekrytoitu jäseniä koulutusohjelmatiimeihin, tehty leikkimielistä laatuvisaa ja kerätty ideoita toiminnan kehittämiseen. Laatukiertueet on toteutettu yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kesken hyödyntäen Oamkin laatuleipurikonseptia. (Oamk g 2012. Auditointiaineiston näyttö 4:1 Henkilöstön osallistaminen laadunvarmistustyöhön.)

Ulkoinen auditointi

Korkeakoulujen arviointineuvoston nimittämä auditointiryhmä auditoi Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän vuonna 2011, ja

korkeakoulujen arviointineuvosto hyväksyi auditoinnin maaliskuussa 2012. Auditointiryhmä totesi raportissaan Oamkin laadunvarmistusjärjestelmän olevan auditointikohteen “korkeakoulun henkilöstön, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistuminen laadunvarmistukseen” osalta kehittyvässä vaiheessa (Nykänen ym. 2012, 46).

Auditointiraportin mukaan Oamkin oppimispalautejärjestelmän toimivuudesta ja käytön laajuudesta ei ole vielä näyttöä järjestelmän tuoreuden vuoksi. Järjestelmä kuitenkin mahdollistaa palautekyselyn yksilöimisen eri opintojaksoille ja opiskelijoiden osallistamisen kannalta tärkeän vastapalautteen antamisen. Raportissa opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksia kuvataan laajoiksi ja auditointiryhmän mukaan opiskelijat tuntevat palautejärjestelmät. Vastapalautteen antamista auditointiryhmä suosittelee hyödynnettäväksi enemmän läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Ryhmä myös suosittelee Oamkia kehittämään keinoja opiskelijapalautejärjestelmien vastaajamäärien lisäämiseksi. (Nykänen ym. 2012, 47-48.)

5. ANALYYSI OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMISEN KÄYTÄNTEISTÄ

Opinnäytetyön aineiston perusteella opiskelijoiden osallistumiselle korkeakoulujen laadunvarmistukseen on olemassa useita eri tapoja. Aineistossa on kuvattuna useita myös Oulun seudun ammattikorkeakoulussa käytössä olevia tapoja osallistaa opiskelijoita toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyössä kuvatut suomalaiset esimerkit ovat keskenään jokseenkin vertailukelpoisia, sillä Kymenlaakson ammattikorkeakoulua lukuun ottamatta aineistona olleet auditointiraportit on tuotettu samaa kriteeristöä käyttäen. Korkeakoulujen arviointineuvoston auditointikriteeristön lisäksi suomalaisten korkeakoulujen laadunvarmistusta ohjaa yhtäläinen lainsäädäntö.

Ulkomaisista esimerkeistä Skotlannin käytänteet ovat hyvin lähellä suomalaisia ja ne ovat helposti hyödynnettävissä myös suomalaisten korkeakoulujen laadunvarmistuksessa. Skotlannista kerätty aineisto oli opinnäytetyön tavoitteiden kannalta erittäin hyödyllinen, sillä siinä oli pohdittu hyvin pitkälti samoja kysymyksiä kuin tässä opinnäytetyössäkin. Sen sijaan aineistona käytetty katalonialaisen opiskelijoiden osallistamista edistävän projektin hyödynnettävyys suomalaisen korkeakoulun käytänteiden kehittämisessä on heikompaa, joskin tämä oli ennakoitavissakin suomalaisesta huomattavasti poikkeavan kulttuurin vuoksi.

Parhaiten näkyvät tavat opiskelijoiden osallistamiseen ovat aineiston perusteella palautteen kerääminen opiskelijoilta sekä opiskelijoiden edustus korkeakoulun eri työryhmissä. Palautteen keräämiseen ja käsittelemiseen eri korkeakouluilla on useita eri tapoja, jotka muistuttavat pitkälti toisiaan. Aineiston perusteella voi kuitenkin sanoa, että palautejärjestelmien keskeisin puute vaikuttaa olevan palautteen vaikuttavuuden todentaminen ja vastapalautteen puute.

Opiskelijoilta kerätään palautetta esimerkiksi opetuksen järjestämisestä sekä omasta oppimisesta. Opiskelijoilta kerättyä palautetta käsitellään korkeakoulujen sisällä laajasti ja myös opiskelijaedustajat osallistuvat palautteen käsittelyyn. Opiskelijat osallistuvat yleisesti myös palautekyselyiden suunnitteluun. Palautet-

ta hyödynnetään erityisesti opetussuunnitelmien kehittämisessä. Opiskelijoita pyritään aktivoimaan palautteen antamiseen tiedottamalla palautteesta sekä antamalla mahdollisuus vastata palautekyselyihin lähiopetustuntien aikana.

Opetuksesta ja oppimisesta kerättävän palautteen lisäksi opiskelijoilta kerätään tietoja tiettyyn teemaan keskittyvillä palautekyselyillä. Teemakyselyt voivat liittyä esimerkiksi hyvinvointiin, ympäristöasioihin tai kansainvälistymiseen, ja ne on usein kohdistettu koko korkeakouluyhteisölle. Teemakyselyt liittyvät aineiston perusteella korkeakoulun valitsemiin strategisiin kehittämiskohteisiin.

Suomalaisissa korkeakouluissa opiskelijat ovat pääsääntöisesti erittäin hyvin edustettuina hallinnon eri työryhmissä kaikilla tasoilla. Osaltaan tämä perustuu lainsäädäntöön, mutta aineiston perusteella opiskelijaedustajien nähdään tuovan toimintaan myös lisäarvoa niissä kehittämisryhmissä, joihin opiskelijaedustusta ei ole lainsäädännöllä asetettu. Aineiston perusteella joissakin suomalaisissa korkeakouluissa on koettu ongelmaksi, että työryhmäedustukset kasautuvat tietyille aktiivisille opiskelijoille. Työryhmissä käsiteltävät asiat eivät myöskään tule tiedoksi muulle opiskelijakunnalle. Toisaalta Skotlannissa opiskelijoiden työryhmäedustusten kuuluminen ammattimaisille opiskelijaedustajille nähdään tavoiteltavana vahvuutena.

Aineiston perusteella opiskelijat nimeävät itse hallinnon työryhmien opiskelijaedustajat. Useimmiten opiskelijaedustajien nimeämisestä vastaa joko opiskelija- / ylioppilaskunta tai koulutusala- / ainejärjestö. Joissain ammattikorkeakouluissa on käytössä ryhmän vanhin -toiminta, jossa opetusryhmistä valitaan edustaja, jonka tehtävänä on välittää ryhmän kokemuksia eteenpäin johdolle ja viestiä johdon terveisiä ryhmälle. Aineistosta ei selvinnyt kuka nimeää ryhmän vanhimmat, mutta oletettavasti ryhmä nimeää itse oman edustajansa.

Hallinnon opiskelijaedustajien koulutus on aineiston perusteella Suomessa pääsääntöisesti opiskelija- ja ylioppilaskuntien vastuulla. Opiskelijaedustajien vaihtuvuus on varsinkin ammattikorkeakouluissa opintojen lyhyen keston vuoksi huomattavan suurta, joten tarve perehdytykselle on jatkuvuuden turvaamisen kannalta suuri. Aineiston perusteella Kataloniassa ja Skotlannissa opiskelija-

edustajien kouluttamiseen ja perehdyttämiseen on kiinnitetty Suomea enemmän huomiota ja kouluttamiseen osallistuu useampia tahoja.

Parhaimmillaan opiskelijoiden osallistuminen korkeakoulun laadunvarmistukseen näyttäytyy vahvana laatukulttuurina, jossa opiskelijat ovat edustettuina kaikilla hallinnon tasoilla, opiskelijoiden ja henkilöstön sekä johdon välillä vallitsee keskinäinen kunnioitus ja aito halua oppia toisiltaan, parhaita käytänteitä hyödynnetään ja jaetaan sekä korkeakoulun eri toimijat sitoutuvat vahvasti kehittämiseen. Aineiston perusteella kuvatus kaltaista vahvaa laatukulttuuria ei ole vielä suomalaisissa korkeakouluissa, mutta yksittäisissä yksiköissä ja koulutusohjelmissa tähän on jo päästy.

Ammattikorkeakouluja ohjaavaa lainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa ja ammattikorkeakoulujen rahoitus on muuttumassa kokonaan tuloksellisuuteen perustuvaksi. Opintojen edistyminen on tulevassa rahoitusmallissa mukana huomattavalla painoarvolla, sillä suoritettujen tutkintojen lisäksi rahoitusmallin on tarkoitus sisältää oma indikaattori vähintään 55 opintopistettä vuoden aikana suorittaneiden opiskelijoiden määrää mittaamaan. Tämä aiheuttaa ammattikorkeakouluille paineita kehittää opetussuunnitelmia entistä opiskelijakeskeisemmiksi ja opintojen sujuvaa etenemistä tukeviksi. Palautekyselyillä voidaan selvittää syitä opintojen heikkoon etenemiseen ja palautteiden jatkokäsittelyssä pysytään etsimään uusia keinoja opintojen edistymisen parantamiseen.

6 KEHITTÄMISSUOSITUKSET OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULULLE

Kerätyn aineiston perusteella opiskelijoiden osallistaminen ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen on huomioitu Oulun seudun ammattikorkeakoulussa hyvin. Oamkin laadunvarmistusjärjestelmässä ei ole selkeästi havaittavia ja olennaisia puutteita liittyen opiskelijoiden osallistamiseen. Opiskelijat ovat edustettuina kaikilla hallinnon tasoilla, opiskelijoilta kerätään runsaasti palautetta ja opiskelijat ovat myös mukana suunnittelemassa ja käsittelemässä palautetta. Kerättyä palautetta myös hyödynnetään koulutuksen kehittämisessä.

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa tehdään oikeita asioita, mutta toimintatapoja voidaan kuitenkin kehittää. Oamkin auditointiraportissa nostettiin opiskelijoiden osallistumiseen liittyen kehittämiskohteeksi vastapalautteen parempi hyödyntäminen. Opiskelijakunta OSAKO on aktiivinen toimija Oamkin kehittämisessä, ja sen vuoksi osa tässä yhteydessä annettavista kehittämissuosituksista koskee ammattikorkeakoulun ohella opiskelijakunnan toimintaa.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän ehdottomana vahvuutena opiskelijoiden osallistamisen suhteen on koulutusohjelmatiimit. Koulutusohjelmatiimit tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden osallistua oman koulutuksen kehittämiseen ruohonjuuritasolla yhteistyössä opettajien ja työelämäedustajien kanssa. Koulutusohjelmatiimien toiminta kaipaakin kuitenkin vielä kehittämistä ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKO on kannanotossaan 30.10.2012 (Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta 2012, hakupäivä 26.11.12) nostanut esille huolen koulutusohjelmatiimien toiminnan poikkeavuuksista eri yksiköissä.

Yksi hyvä keino koulutusohjelmatiimien toiminnan kehittämiseen opiskelijoiden osallistumisen ja tiedon kulun kehittämisen kannalta voisi olla Kymenlaakson ja Saimaan ammattikorkeakouluissa käytössä oleva ryhmän vanhin -toiminta. Mikäli koulutusohjelmatiimeihin valittaisiin opiskelijaedustaja jokaisesta ryhmästä,

olisi opiskelijoiden valinnalle selkeä prosessi ja tieto koulutusohjelmatiimeissä käytävästä keskustelusta välittyisi paremmin opiskelijoille. Myös opiskelijoiden kohtaamat laatupoikkeamat tulisivat helpommin tietoon, kun opiskelijoille olisi omassa ryhmässään henkilö, joka voi välittää viestiä mahdollisista ongelmista eteenpäin.

Ryhmän vanhin -toiminta on nostettu sekä Kymenlaakson että Saimaan ammattikorkeakoulujen auditointiraporteissa hyviksi käytänteiksi. Saimaan ammattikorkeakoulun auditointiraportin mukaan auditointivierailun aikana haastatellut opiskelijat kokivat ryhmän vanhin -toiminnan yhdeksi tehokkaimmista tavoista vaikuttaa koulutuksen laatuun. Sellaisenaan ryhmän vanhin -toiminta ei ole nähdäkseni kopioitavissa KyAMK:sta ja Saimaan ammattikorkeakoulusta kaikkiin Oamkin koulutusohjelmiin, mutta soveltaen ryhmän vanhin -toiminnan vahvuuksia voidaan varmasti hyödyntää myös Oamkin suurissa koulutusohjelmissä.

Opiskelijakunta OSAKO julkaisee opiskelijaedustajan käsikirjaa, joka toimivaa kattavana perehdytysmateriaalina opiskelijaedustamiseen ammattikorkeakoulun eri työryhmissä. Opiskelijaedustajan käsikirja toimii kirjallisuutena opiskelijaedustaminen -opintojaksolla, jonka suorittamalla on mahdollista saada kolme opintopistettä toimimalla aktiivisesti esimerkiksi koulutusohjelmatiimeissä. Opiskelijaedustajan käsikirja on alun perin vuodelta 2005, ja vaikka sitä on päivitetty vuosittain, niin perusteellisempi päivittäminen voisi olla tarpeellista.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun tuutorointi on hyvin organisoitua ja toimivaa, mutta sitä voitaisiin hyödyntää myös opiskelijoiden kannustamisessa palautteen antamiseen. Tuutorointi on osa Oamkin opintojen ohjausta ja tuutorien tehtävänä on osaltaan perehdyttää aloittaneita opiskelijoita opiskeluun ammattikorkeakoulussa. Tuutorien koulutukseen ja tuutorioppaaseen voisi lisätä oman osion palautteenantamisen merkityksestä opintojen kehittämiseen. Mikäli opiskelijat saavat heti opintojen alusta alkaen tietoa annetun palautteen vaikuttavuudesta, myös motivaatio vastata palautekyselyihin voi kasvaa.

Opiskelijakunta OSAKO kouluttaa tuutorit, mutta koulutuksissa voisi olla järkevää hyödyntää myös Oamkin laatukoordinaattoreita. Kataloniassa opiskelijaedustajien kouluttaminen toteutetaan eri toimijoiden yhteistyöllä ja myös Oamkissa opiskelijakunta voisi kouluttaa opiskelijoita läheisessä yhteistyössä ammattikorkeakoulun henkilöstön kanssa. Sama pätee tietysti myös toisin päin, eli Oamkin henkilöstökoulutuksissa on varmasti syytä käyttää opiskelijakuntaa kouluttajina yhteisöllisyyden ja henkilöstön ja opiskelijoiden keskinäisen kunnioituksen edistämiseksi.

Saimaan ammattikorkeakoulussa jokainen opiskelija käy vuosittain henkilökohtaiset kehityskeskustelut oman tuutoropettajan kanssa. Tämä olisi hyvä käytäntö myös Oamk:lle opiskelijoiden oman oppimisen arvioinnin kehittämiseksi ja opintojen etenemisen edistämiseksi. Kehityskeskustelujen tärkeimpänä tarkoituksena Saimaan ammattikorkeakoulussa on mahdollistaa varhainen puuttuminen mahdollisiin ongelmatilanteisiin, mutta lisäksi keskustelut mahdollistavat erinomaisen tilaisuuden vastapalautteen antamiseen. Henkilökohtaisessa keskustelussa tuutoropettaja voi antaa opiskelijalle tukea oppimisen kehittämiseen sekä kertoa mahdollisuuksista vaikuttaa koettuihin opintoihin liittyviin ongelmiin.

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa kerätään palautetta opetusjärjestelyihin, ohjaus- ja tukipalveluihin, opiskelumotivaatioon, opinnoissa jaksamiseen ja oman opiskelun suunnitteluun liittyen joka toinen vuosi. Opiskelijoita on pyritty aktivoimaan vastaamaan opiskelijapalautekyselyyn esimerkiksi mahdollistamalla vastaaminen lähiopetustuntien aikana. Opiskelijapalautekyselyllä tavoitteena on kerätä runsaasti tietoa, joten kysely on pitkä. Aineistona olleissa auditointiraporteissa oli asetettu kehittämiskohteiksi palautekyselyiden lyhentäminen. Ongelmana palautekyselyiden lyhentämisessä on kuitenkin riski olennaisen tiedon menettämisestä. Oamk:ssa voisikin olla tarpeen tehdä kysely kahdessa osassa vuosittain. Tällöin opiskelijapalautekyselyä voitaisiin lyhentää, mutta kaikki tarvittava tieto saataisiin edelleen kerättyä.

Toinen kehittämiskohde opiskelijapalautekyselyyn liittyen on tuloksista tiedottaminen. Edellisen opiskelijapalautekyselyn tuloksia ei löydy opiskelijaintrasta, joten opiskelijoilla ei ole mahdollisuuksia tarkastella aiemmin annettuja palaut-

teita. Oulun seudun ammattikorkeakoulu järjestää palautetilaisuuksia, joissa käsitellään saatua palautetta. Palautteen käsittelyn lisäksi palautetilaisuuksissa käydään läpi saadun palautteen pohjalta suunniteltuja kehittämistoimenpiteitä. Oulun yliopistossa opiskelijoiden osallistumista palautetilaisuuksiin kannustetaan sillä, että samaan aikaan palautetilaisuuksien kanssa ei järjestetä lähiope-
tusta.

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa kerätyn oppimispalautteen numeerinen koonti on saatavilla opiskelijaintrasta. Muut palautteet ovat vain opettajien ja heidän esimiestensä käytössä. Palautteen vaikuttavuuden näkyvyyden kannalta mahdollisimman suuri avoimuus olisi toivottavaa, mutta opettajien oikeusturvan kannalta avoimen palautteen julkisuus ei liene mahdollista. Palautteen vaikutta-
vuudesta olisi syytä informoida opiskelijoita muilla keinoin. Yksi hyvä tapa pa-
lautteen vaikuttavuuden näkyväksi tekemiseen on käydä opintojakson alussa aikaisemmin saatu palaute ja sen pohjalta tehdyt kehittämistoimenpiteet opiske-
lijoiden kanssa läpi.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun laatujärjestelmässä ammattikorkeakoulujen yhteistä valmistuville opiskelijoille suunnattua OPALA opiskelijapalautejärjes-
telmää hyödynnetään aineiston perusteella ainoastaan opetus ja oppiminen -
ydinprosessin arvioinnissa. Esimerkiksi Saimaan ammattikorkeakoulussa OPA-
LA-kysely on yksi osa opiskelijapalautejärjestelmää. Ammattikorkeakoulujen
tulevassa rahoitusmallissa OPALA-kyselyn on suunniteltu toimivan yhtenä ra-
hoituskriteerinä, joten tämänkin kannalta Oamk:n kannattaisi hyödyntää OPA-
LA-kyselyn tuloksia toiminnan kehittämisessä nykyistä paremmin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Opinnäytetyöprosessin kulku

Opinnäytetyön aihe ”opiskelijoiden osallistaminen ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen” on syntynyt ensisijaisesti omasta mielenkiinnostani korkeakoulujen laadunvarmistukseen. Aiheen rajauksesta käytiin keskustelua Oulun seudun ammattikorkeakoulun rehtorin toimiston laatukoordinaattoreiden kanssa. Alusta asti oli selvää, että suomalaisten korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien keskeisenä haasteena on laajojen opiskelijamassojen osallistaminen toiminnan kehittämiseen. Opiskelijat ovat kyllä opiskelijajärjestöjen kautta hyvin edustettuina korkeakoulujen laatutyössä ja päätöksentekoeleimissä, mutta riivopiskelijoiden mielenkiinto osallistua oman koulutuksen kehittämiseen harmillisen vähäistä.

Alun perin aloin suunnitella aihetta jo 2011 toimiessani Oamk:n sisäisessä auditoinnissa yhden auditointiryhmän puheenjohtajana. Varsinainen intensiivinen opinnäytetyöprosessi alkoi kuitenkin vasta syksyllä 2012 opinto-oikeuden päättymisen aiheuttaman kiireen toimiessa erinomaisena konsulttina. Opinnäytetyön tekemisen viivästyminen aiheutui osaltaan minulle tarjoutuneesta äärimmäisen mielenkiintoisesta ja haasteellisesta työpaikasta.

En ole oikein missään vaiheessa opintojani kokenut liiketoimintaosaamisen yleisimpiä erikoistumisaloja, kuten markkinointia tai taloushallintoa omakseni. Omassa ammatillisessa kasvussani opiskelijajärjestöjen kansalliset ja kansainväliset luottamustehtävät ovat toimineet vähintään yhtä merkittävässä roolissa kuin liiketalouden ammattikorkeakouluopinnot. Kiinnostukseni korkeakoulujen laadunvarmistukseen heräsi toimiessani Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry:n hallituksen jäsenenä vuonna 2008 ja vahvistui seuraavana vuonna ollessani Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) toteuttaman Diakonia-ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointiryhmässä. Myöhemmin osaamiseni korkeakoulujen laatutyöstä on vahvistunut toimies-

sani KKA:n toisen auditointikierroksen sekä ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan arviointien suunnitteluryhmissä. Parhaillaan toimin Korkeakoulujen arviointineuvoston jäsenenä.

Opinnäytetyön keskeisimpänä aineistona on toiminut KKA:n auditointiraportit sekä Oamk:n auditointiaineisto. Lisäksi olen käyttänyt opinnäytetyön aineistona kansainvälisiä lähteitä korkeakoulujen laadunvarmistuksesta sekä Bolognan prosessin ministerikokousten kommunikeoita. Käyttämäni aineisto on ollut opinnäytetyön tavoitteiden kannalta hyvä, mutta kansainväliset esimerkit eivät olleet hyödynnettävissä niin hyvin kuin olin alun perin suunnitellut. Osaltaan tämä johtuu suomalaisten korkeakoulujen tekemästä erinomaisesta laatutyöstä erityisesti suhteessa opiskelijoiden osallistamiseen. Suomalaiseen korkeakoulujen toimintakulttuuriin on jo pitkään kuulunut opiskelijoiden arvostaminen korkeakouluyhteisön tasavertaisina kumppaneina, mikä tekee hyvien käytänteiden hakeamisen opiskelijoiden osallistamiseen ulkomailta haasteelliseksi.

Opinnäytetyön aineiston kerääminen ja kirjoittaminen on ollut intensiivinen prosessi, johon olen käyttänyt käytännössä kaiken vapaa-ajan koko syksyn aikana. Onneksi pystyn hyödyntämään opinnäytetyön tuloksia myös työssäni, joten olen voinut käyttää myös työaikaa opinnäytetyön tekemiseen. Aihe oli minulle sinänsä helposti lähestyttävä, koska korkeakoulujen laadunvarmistus on tuttua. Tämä helpotti varsinkin aineiston keräämisessä, koska valtaosaan aineistosta olin tutustunut jo aiemmin ja tiesin mistä hankkia lisää tietoja. Opinnäytetyön tekeminen itselle vieraammasta aiheesta ei varmasti olisi onnistunut näin lyhyessä ajassa.

7.2 Johtopäätökset opinnäytetyön onnistumisesta

Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa Oulun seudun ammattikorkeakoululle selkeitä kehittämissuosituksia opiskelijoiden osallistamiseksi toiminnan kehittämiseen. Oamk oli yksi viimeisiä KKA:n ensimmäisellä auditointikierroksella auditoituja ammattikorkeakouluja, joten Oamk:n laadunvarmistusjärjestelmän kehittämiseen on ollut hyvin aikaa ja hyviä käytänteitä muista suomalaisista korkea-

kouluista on voitu hyödyntää. Tämä näyttäytyi opinnäytetyön tavoitteiden toteutumisen kannalta siten, että kehittämissuositusten löytäminen osoittautui haasteelliseksi. Oamk on yksinkertaisesti huomionnut opiskelijoiden osallistamisen laadunvarmistuksessaan hyvin. Koulutusohjelmatiimien toiminta, eri työryhmien kattava opiskelijaedustus ja opiskelijoiden kannustaminen opiskelijapalautekyselyyn vastaamiseen yhteistyössä opiskelijakunnan kanssa järjestettävän laatukiertueen avulla ovat kaikki sellaisia käytänteitä, joista muiden suomalais-ten korkeakoulujen olisi syytä ottaa oppia Oamk:lta.

Käyttämäni aineiston pohjalta Oamk:n laadunvarmistusjärjestelmään ei ollut löydettävissä merkittäviä uusia avauksia, vaan esittämäni kehityssuositukset ovat pääsääntöisesti olemassa olevien käytänteiden kehittämistä. Uskon kuitenkin kehittämissuositusten hyödyntämisen tekevän Oamk:n laadunvarmistusjärjestelmästä paremmin opiskelijoita toiminnan kehittämiseen osallistavan. Opinnäytetyösuunnitelmassa rajasin markkinoinnin teorian asiakkaiden osallistamisesta ja henkilöstöjohtamisen teorian henkilöstön sitouttamisesta opinnäytetyön ulkopuolella niiden korkeakouluyhteisöön soveltumattomuuden vuoksi. Tämä saattoi olla virhe, sillä varsinkin asiakkaiden osallistamisen teorioita olisi voinut olla mahdollista hyödyntää sovellettuna tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön aihe oli mielestäni erittäin mielenkiintoinen, mutta tavoite toimeksiantajalle annettavista konkreettisista kehittämissuosituksista ei täytynyt mielestäni odottamalla tavalla. Keskeisin syy tälle on Oamk:n edelläkävijyys opiskelijoiden ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen osallistamisessa. Harmillisesti viikkoa ennen opinnäytetyön palauttamista European Students' Union (ESU) julkaisi Quest for Quality for Students -projektiraportin, jossa on selvitetty opiskelijoiden osallistumista laadunvarmistukseen eri Euroopan maissa. Raportin julkaisuseminaarissa Maltalla minulla oli tilaisuus keskustella ENQA:n puheenjohtaja Achim Hopbachin ja EURASHE:n pääsihteerin Stephan Delplacen kanssa opiskelijoiden osallistumisesta korkeakoulujen laadunvarmistukseen. Heidän molempien mukaan keskeisintä opiskelijoiden osallistamisessa on tehdä palautteen vaikutus opiskelijoille näkyväksi. Tämä antoi vahvistusta opinnäytetyössäni tekemällä havainnolle, jonka mukaan vastapalautekäytäntöjen vajavai-

suus on suomalaisten korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien keskeisin heikkous.

Oman ammatillisen kasvun kannalta tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut ylivoimaisesti hyödyllisin osa opintoja. Olen oppinut käsittelemään suuria kokonaisuuksia aiempaa paremmin, sekä kirjoittamaan syvällisempää tekstiä. Asiantuntijatekstin tuottaminen on minulle tuttua, sillä kirjoitan työssäni jatkuvasti lausuntoja valtionhallinnolle. Opinnäytetyön edellyttämä lukuisten lähteiden syvällinen analysointi, sekä suuren työmäärän edellyttämä suunnitelmallisuus on kuitenkin auttanut minua kehittymään kirjoittajana ja vahvistanut omaa asiantuntemustani. Tulen myös itse hyödyntämään opinnäytetyön tuloksia omassa työssäni kouluttaessani ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien toimijoita.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän käytänteitä opiskelijoiden osallistamisesta ei näkemykseni mukaan ole tarvetta jatkokehittää uudella opinnäytetyöllä lähivuosina. Sen sijaan esimerkiksi ulkoisten sidosryhmien osallistamisen kehittäminen Oamk:ssa voisi olla hyödyllinen aihe opinnäytetyölle. Oamk:n auditointiraportissa yhdeksi kehittämiskohteeksi nostettiin nimenomaan sidosryhmätoiminnan kattava laadunvarmistus.

LÄHTEET

Alaniska, H., Arboix Codina, E., Bohrer, J., Dearlove, R., Eriksson, S., Helle, E., Wiberg, L.K. 2006. Student involvement in the processes of quality assurance agencies. ENQA Workshop reports 4:2006.

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351

Ansala, L., Immonen, H., Okko, P., Pirttilä, A., Uusitalo, T., Saarilampi, M-L. 2010. Oulun yliopiston laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 6:2010.

Bergenin kommuniquee 2005. Euroopan korkeakoulutusalue - tavoitteiden saavuttaminen. Korkeakoulutuksesta vastaavien eurooppalaisten ministerien konferenssin julkilausuma 19.-20.5.2005.

Berliinin kommuniquee 2003. Euroopan korkeakoulualueen toteuttaminen. Korkeakoulutuksesta vastaavien ministereiden konferenssi 19.9.2003.

Bolognan julistus eurooppalaisesta korkeakoulualueesta 1999. Euroopan opetusministereiden yhteinen julistus.

Bucharest Communiqué 2012. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area. Ministers responsible for higher education in the 47 countries of the European Higher Education Area (EHEA) 26.-27.4.2012

Budapest-Vienna Declaration on the European Higher Education Area 2010. Ministers responsible for higher education in the countries participating the Bologna Process 12.3.2010.

EHEA. 2012. How does the Bologna Process work?. Hakupäivä 13.12.2012. <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=5>

ENQA. 2010. Member Agencies – Detail View Finheec. Hakupäivä 30.10.2012. <http://www.enqa.eu/agencydet.lasso?id=31>

European Students' Union. 2012. Bologna with Student eyes 2012. Publications of European Students' Union. Brussels.

Galán Palomares, F. 2012. Consequences of the Student Participation in Quality Assurance. Teoksessa Curaj, A., Scott, P., Vlasceanu, L., Wilson, L. (toim.) European Higher Education at the Crossroads - Between the Bologna Process and National Reforms. Heidelberg: Springer, 361-373.

Hulkko, P., Kanninen, J-P., Nurkka, A., Uusitalo, T., Westerlund, H., Mattila, J., Östman, K. 2011. Metropolia ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 11:2011

Korkeakoulutuksen laadunvarmistus. 2004. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6.

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2005-2007. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 4:2005

Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2008-2011. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2007

Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditointikäsikirja vuosiksi 2011-2017. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 16:2010

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu a. 2012. Maakunnan innovaattinen korkeakouluttaja. Hakupäivä 18.11.2012. <http://kyamk.fi/KyAMK/>

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu b. 2012. Mitä LCCE tarkoittaa?. Hakupäivä 12.11.2012. <http://kyamk.fi/KyAMK/LCCE/>

Laki ammattikorkeakouluopinnoista 255/1995

Leuven ja Louvain-la-Neuven kommunikea 2009. Bolognan prosessi 2020 - Euroopan korkeakoulualue uudella vuosikymmenellä. Euroopan korkeakoulutuksesta vastaavien ministereiden konferenssin julkilausuma 28.-29.4.2009

Lontoon kommunikea 2007. Kohti eurooppalaista korkeakoulutusalueita: haasteisiin vastaaminen maailmanlaajuisessa toimintaympäristössä. Bolognan prosessiin osallistuvien maiden korkeakoulutuksesta vastaavat ministerit 18.5.2007

Nykänen, M. Aaltonen, M. Männistö, T. Puusaari, P. Sneck. M. Talvinen, K. Saarilampi, M-L. 2012. Oulun seudun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2012

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2012. Tietoa Metropolista. Hakupäivä 18.11.2012. <http://www.metropolia.fi/tietoa-metropolista/>

Oulun seudun ammattikorkeakoulu a. 2012. Koulutusohjelmatiimit. Rehtorin päätös 23.3.2011 § 67

Oulun seudun ammattikorkeakoulu b. 2012. Laatukoulutukset. Sisäinen lähde. Hakupäivä 2.11.2012. https://oiva.oamk.fi/tietoa_opiskelusta/opintoihin_vaikuttaminen/laatukoulutukset/

Oulun seudun ammattikorkeakoulu c. 2012. Laatukäsikirja. Sisäinen lähde. Hakupäivä 30.10.2012. https://oiva.oamk.fi/tietoa_opiskelusta/opintoihin_vaikuttaminen/laatukasikirja/

Oulun seudun ammattikorkeakoulu d. 2012. Osaamisella hyvinvointiin - Oulun seudun ammattikorkeakoulun strategia 2012-2015. Hakupäivä 19.11.2012. http://www.oamk.fi/tietoa_oamkista/strategia/

Oulun seudun ammattikorkeakoulu e. 2012. Oamkin opintojen ohjaussuunnitelma. Rehtorin päätös 9.8.2012 § 194

Oulun seudun ammattikorkeakoulu f. 2012. Opiskelijan laatureseptikirja. Sisäinen lähde. Hakupäivä 30.10.2012.
https://oiva.oamk.fi/tietoa_opiskelusta/opintoihin_vaikuttaminen/opiskelijan_laatureseptikirja/

Oulun seudun ammattikorkeakoulu g. 2012. Ulkoisen auditoinnin näytöt. Sisäinen lähde. Hakupäivä 31.10.2012.
https://oiva.oamk.fi/tietoa_opiskelusta/opintoihin_vaikuttaminen/auditoinnit/

Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKO. 2012. Kannanotto koulutusohjelmatiimien toiminnasta. Hakupäivä 26.11.2012.
<http://www.osakoweb.fi/materiaalipankki/Kannanotot/2012/Kannanotto%20koulutusohjelmatiimien%20toiminnasta.pdf>

Prahan kommuniquea 2001. Kohti Eurooppalaista korkeakoulutusalueetta. Euroopan korkeakouluministereiden kokous 19.5.2001.

Report of the Panel of the review of the Finnish Higher Education Evaluation Council. ENQA coordinated external reviews 2010.

Saimaan ammattikorkeakoulu. 2012. Saimaan amk lyhyesti. Hakupäivä 18.11.2012. <http://www.saimia.fi/fi-FI/tietoja-saimaan-amk/saimaan-amk-lyhyesti>

Sorbonne Joint Declaration 1998. Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system.

Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education area. ENQA report 2009. 3rd edition

SPARQS. SPARQS Strategic Plan 2008-2013. Hakupäivä 18.11.2012.
<http://www.sparqs.ac.uk/upfiles/sparqs%20StratPlan.pdf>

SPARQS. Student Engament Framework. Hakupäivä 18.11.2012.
<http://www.sparqs.ac.uk/sharingpractice/section.php?cat=90>

Talvinen, K., Enhancing Quality - Audits in Finnish Higher Education Institutions 2005–2012. Publications of The Finnish Higher Education Evaluation Council 11:2012

Tornikoski, E., Korhonen, K., Okkonen, E., Rantakangas, T-M., Tarkkanen, J., Holm, K., Mattila, J. 2011 Saimaan ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1:2011

Virtanen, A., Keränen, H., Murtovuori, J., Rutanen, J., Yanar, A., Hiltunen, K., Saarilampi, M-L. 2012. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10:2012

Yliopistolaki 24.7.2009/558